

UNIVERZITA KARLOVA

HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Sociální práce s agresory a oběťmi domácího násilí v Karlovarském kraji

Social work with aggressors and victims of domestic violence in Karlovy
Vary Region

Diplomová práce

Vedoucí práce:

prof. PhDr. Beáta Krahulcová, CSc.

Autor:

Bc. Aneta Čezíková

Praha 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně pod vedením vedoucí diplomové práce a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Habartově dne

Bc. Aneta Čezíková

.....

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala prof. PhDr. Beátě Krahulcové, CSc. za pomoc při vedení diplomové práce. Dále bych ráda poděkovala všem respondentům, kteří se mnou spolupracovali.

Anotace

ČEŽÍKOVÁ, A. *Sociální práce s agresory a oběťmi domácího násilí v Karlovarském kraji*. Praha, 2016. 85 s. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Husitská teologická fakulta. Vedoucí práce: prof. PhDr. Beáta Krahulcová, CSc.

Diplomová práce se zaměřuje na problematiku domácího násilí v Karlovarském kraji. V práci jsou vysvětleny pojmy domácí násilí, formy domácího násilí, popíše oběť a agresora a práci s nimi, dále vyličí možnou právní pomoc obětem domácího násilí. V neposlední řadě popíše Intervenční centrum v Karlovarském kraji pro oběti domácího násilí. Cílem praktické části bude poukázat na názor sociálních pracovníků intervenčního centra, zda si myslí, že by se v Intervenčním centru v Karlovarském kraji mělo pracovat s agresory domácího násilí. Hlavním cílem je zjistit to, jakým způsobem je realizovaná sociální práce s agresory domácího násilí v Intervenčním centru v Karlovarském kraji. Dále ve dvou kazuistikách poukáže na život obětí domácího násilí.

Klíčová slova

domácí násilí, intervenční centrum, agresor, oběť, sociální pracovník, rozhovor, kazuistika

Annotation

The diploma thesis is focused on the issues of domestic violence in the region of Karlovy Vary. Important concepts of domestic violence and forms of domestic violence are explained in the text. The thesis also deals with the description of typical characteristics of victims and aggressors, as well as giving instructions on how to work with them appropriately. Furthermore, the text provides information on possible legal assistance for victims of domestic violence. Last but not least, it describes the Intervention Centre for victims of domestic violence in the region of Karlovy Vary. The main intention of the practical part of the thesis is to refer to opinions of the social workers of the Intervention Centre to find out, whether they approve of the idea of working with the aggressors in the Intervention Centre or not. Therefore, the main purpose of the thesis is to determine how exactly the social work with aggressors in domestic violence is implemented in the Intervention Centre in Karlovy Vary region. Moreover, the real lives of victims of domestic violence are interpreted in two case studies.

Keywords

domestic violence, intervention center, the aggressor, the victim, a social worker, discussion, case study

Obsah

Obsah	6
Úvod	9
1 Domácí násilí	11
1.1 Terminologické vymezení domácího násilí	12
1.2 Znaky domácího násilí	13
1.3 Druhy týrání	13
1.3.1 Formy domácího násilí	15
2 Agresor a oběť	17
2.1 Vývoj násilného vztahu dle Duluthského modelu	17
2.2 Násilná osoba – rizikový partner	18
2.2.1 Typologie násilných mužů	19
2.3 Oběť domácího násilí	21
2.3.1 Charakteristika týrané ženy	21
2.3.2 Syndrom týrané ženy	22
2.3.3 Posttraumatická stresová situace	23
2.3.4 Naučená bezmocnost	24
2.3.5 Sebezničující reakce	24
3 Práce s oběťmi domácího násilí	25
3.1 Pomoc poskytovaná bezprostředně po činu, v rádech hodin	25
3.2 Kontakt s obětí s odstupem od činu	26
3.3 Telefonický rozhovor	26
3.4 Krizová intervence	27
3.5 Projekty na podporu boje proti domácímu násilí	28
3.5.1 Mlčení bolí	28
3.5.2 Avon proti domácímu násilí	29
3.5.3 Projekt První pomoc osobám ohroženým/postiženým (domácím) násilím	29
4 Práce s agresorem	30
4.1 Práce s agresorem dle terapeuta Josefa Hrubého	30
4.2 Instituce pomáhající agresorům domácího násilí	31
4.2.1 Program Viola	32
4.2.2 Liga otevřených mužů LOM	32

4.2.3 SOS Centrum Diakonie	33
5 Právní pomoc obětem trestných činů.....	34
5.1 Trestně právní problematika domácího násilí	34
5.1.1 Trestní oznámení	35
5.1.2 Zahájení trestního stíhání	35
5.2 Trestní právo hmotného	35
5.2.1 Týrání osob žijící ve společně obývaném bytě nebo domě	35
5.2.2. Znásilnění	36
5.2.3 Ublížení na zdraví.....	36
5.2.4 Omezování osobní svobody	37
5.2.5 Zbavení osobní svobody	37
5.3 Institut vykázání	37
5.4 Přestupkové právo	38
5.5 Zákon o sociálních službách	39
5.5.1 Sociální poradenství	39
5.5.2 Tísňová péče	39
5.5.3 Telefonická krizová pomoc	39
5.5.4 Azylové domy	39
5.5.5 Krizová pomoc	39
5.5.6 Intervenční centra	40
6 Intervenční centrum v Karlovarském kraji pro osoby ohrožené domácím násilím.41	41
6.1 Intervenční centrum Sokolov	41
6.1.1 Poslání organizace	42
6.1.2 Cíle organizace	42
6.1.3 Spolupráce a další pomoc osobám ohroženým domácím násilím v Karlovarském kraji.....	43
7 Interdisciplinární přístup k problematice domácího násilí	44
7.1 Zdravotnická zařízení.....	44
7.2 Policie.....	44
7.3 Justice	44
7.4 Orgán sociálně – právní ochrany dětí.....	45
7.5 Pomáhající organizace	45
8 Příprava a realizace výzkumného šetření.....	46
8.1 Formulace cílů.....	46

8.2 Popis použitých metod a technik.....	52
8.3 Výzkumný vzorek	54
8.3.1 Rizika výzkumu.....	54
8.4 Popis realizace výzkumu.....	55
9 Analýza a interpretace získaných dat	57
9.1 Shrnutí analýzy dat.....	69
10 Kazuistiky bývalých obětí domácího násilí	71
10. 1 Kazuistika Andrea.....	71
10.2 Kazuistika Pavlína.....	74
10.3 Kazuistika Lenka.....	76
10.4 Závěrečné hodnocení kazuistik	77
Závěr	81
Seznam použitých zdrojů	83
Seznam použitých příloh	85
Resumé.....	86
Summary.....	86

Úvod

V této diplomové práci se budu zabývat sociální prací s agresory a oběťmi domácího násilí v Karlovarském kraji. Téma jsem zvolila na základě školní praxe, kdy jsem se poprvé setkala s intervenčním centrem a pomocí pro oběti ohrožené domácím násilím. Tato cílová skupina mě velice oslovila, avšak mě během praxe napadlo, že pomoc agresorům domácího násilí v intervenčním centru neexistuje. Mým názorem je, že pomoc obětem domácího násilí je velice důležitá, jelikož domácí násilí je stále aktuální problém, který může potkat kohokoliv z nás. Domnívám se, že není důležitá pomoc pouze obětem domácího násilí, ale také agresorům domácího násilí. Z tohoto důvodu se zaměřím v teoretické části, také na pomoc agresorům domácího násilí a nejen na oběti domácího násilí.

V teoretické části definuji domácí násilí dle různých autorů. Popíši znaky domácího násilí, jakým způsobem rozpoznat, že se jedná o domácí násilí a nejedná se pouze o tzv. „italskou domácnost“. V kapitole o domácím násilí dále vyjmenuji druhy týrání, které popsala Haškovcová. Na tuto kapitolu bude navazovat kapitola o formách domácího násilí. Tímto kapitolu ukončím a zaměřím se na oběť a agresora domácího násilí. V této kapitole popíši, jakým způsobem probíhá vztah oběti a násilného partnera. Vyličím rizikového partnera, který by byl schopen páchat domácí násilí. Dále charakterizuji typologii násilných mužů, kterou nelze brát stoprocentně. Typologie slouží pouze orientačně, jelikož každý člověk je zcela individuální a nelze nikoho škatulkovat. Na násilného partnera také může sedět více charakteristik než pouze jedna. Dále se budu věnovat oběti domácího násilí, kdy objasním její charakteristiku. Také popíši syndrom týrané ženy neboli Stockholmský syndrom, posttraumatickou stresovou situaci, naučenou bezmocnost či sebezníčující reakce. S těmito psychickými problémy se může potýkat, každá oběť, která žila ve vztahu, kde se vyskytovalo domácí násilí. Dále popíši práci s oběťmi domácího násilí. V prvním případě popíši práci s osobami ohroženými těsně po incidentu, a v druhém případě popíši práci s osobami ohroženými po odstupu času. Dále se zaměřím na krizovou intervenci a telefonický rozhovor. V této kapitole, kde popisuji práci s osobami ohroženými, bych také zmínila několik projektů, které se objevují v České republice a slouží jako podpora pro oběti domácího násilí. Tyto projekty dávají široké veřejnosti do povědomí problematiku domácího násilí. Za důležitou kapitolu považuji práci s agresory domácího násilí, jelikož v České republice není pomoc tolik rozšířená. V další kapitole se

budu věnovat právní pomoci obětem domácího násilí. Zmíním především Institut vykazání, také zákon o sociálních službách, trestní právo hmotné či přestupkové právo. Dalšími odvětví práv se zabývat nebudu, jelikož je to rozsáhlá problematika, která by zasluhovala samostatné sepsání diplomové práce. V předposlední kapitole v teoretické části popíši intervenční centrum v Sokolově, kde jsem vykonávala svou školskou praxi, a kde jsem se s vedoucí intervenčního centra domluvila, že bych zde mohla realizovat výzkum. Interdisciplinární přístup k problematice domácího násilí je posledním tématem v teoretické části, kterým se budu zabývat.

V praktické části budu zkoumat, jakým způsobem je realizována sociální práce s agresory domácího násilí v rámci intervenčního centra. Zajímá mě pohled sociálních pracovníků intervenčního centra, zda by chtěli pracovat s agresory domácího násilí, jakým způsobem hodnotí pomoc nabízenou účastníkům domácího násilí, jak v Karlovarském kraji, tak i v České republice. Výzkumné otázky budou zaměřené na cílovou skupinu agresorů domácího násilí.

1 Domácí násilí

Tato kapitola by měla objasnit problematiku domácího násilí. Každý člověk si většinou pod pojmem domácí násilí představí fyzické násilí (nejčastěji mlácení), které je páčáno mužem (agresorem) na ženě (oběti). Kapitola ukáže, že fyzické násilí je pouze jedním druhem domácího násilí. Málokdo ví, že mezi domácí násilí se dále řadí ekonomické násilí, což může být ve formě omezování přístupu k penězům, odebrání veškerých peněz, aby nebyla oběť ekonomicky soběstačná a mohla se tak snadněji od agresora odpoutat. Většina agresorů má za svou taktiku odříznout oběť od ekonomických zdrojů, tím se stane oběť na agresorovi závislá, bojí se odejít z domácnosti, že by to sama nezvládla. Další kategorií násilí jsou různá popichování, zesměšňování, urážky. Například agresor neustále oběti říká, že bez něj by byla nula, jiný chlap by o ni neopřel ani kolo, je tlustá, může být vděčná, že on s ní zůstává. Naopak i žena může v muži vyvolat pocity bezmoci a zoufalství, a to tak, že bude útočit na mužské ego. Bude předhazovat, jak není chlap, jak by jiný chlap dokázal zabezpečit rodinu, on není schopný si najít práci, když se mu dlouhodobě a neúspěšně nedaří práci nalézt, nebo že ona jako žena, vydělává daleko víc peněz jak muž. Tyto narážky mohou být zpočátku nevinné, postupně se ale začínají stupňovat, jsou ostřejší a oběť to psychicky neunáší. Tyto situace jsou velice deprimující a vyvolávají výčitky svědomí. Zákaz styku s přáteli, rodinou, zabránění chodit ven mezi lidi, na koníčky, do kaváren, knihovny, někdy i školy či zaměstnání. Postupná a narůstající izolace oběti se společenským světem. To je příklad sociálního domácího násilí. Emocionální násilí se prolíná s psychickým a sociálním násilím. Agresor chce oběť izolovat, snížit její sebedůvěru. V neposlední řadě je třeba zmínit i sexuální násilí, které lze také zařadit do formy domácího násilí. Agresor si vynucuje sexuální styk s obětí, která o sex nemá zájem, nechce jej. Může se pojit s fyzickým násilím, kdy je oběť bita, pokud agresorovi nepodvolí. Sexuální násilí nemusí jen znamenat přímý sexuální styk. Jedná se také o to, kdy je oběť nucena se dívat, jak se agresor uspokojuje nebo se s ním musí dívat na pornografickou tematiku.

Nedá se říci, které násilí je nejhorší. Tato otázka je velice diskutabilní. V každém případě se agresor zmocňuje oběti, omezuje ji, odepírá její právo na svobodu, nutí ji dělat věci nebo je agresor sám (fyzicky) vykonává a oběti nejsou příjemné, ubližují ji tělesně či duševně. Domácí násilí může vyústit dokonce v to nejzoufalejší řešení situace, čímž se stává dobrovolný odchod ze života. Oběť spáchá sebevraždu.

Nelze říci, že obětí je vždy žena a agresorem bývá muž. I ženy dokážou partnera týrat, většinou psychicky. V této práci se spíše budu zaměřovat na ženy jako oběti, jelikož tento případ je častější nebo se o něm více hovoří a ví. Důvodem je, že muži většinou nehlásí, že byli obětí domácího násilí, nejčastěji z toho důvodu, že se stydí. Tato kapitola se bude zabývat domácím násilím jako takovým a vysvětlí znaky a formy domácího násilí. Zde popíši práci dle terapeuta Josefa Hrubého a instituce, které se zabývají pomocí agresorům domácího násilí. Uvedu zde tři programy, které se zabývají pomocí agresorům domácího násilí.

1.1 Terminologické vymezení domácího násilí

Existuje mnoho definic, které vysvětlují fenomén domácího násilí. Autoři si definici upraví dle svého, dokonce různé země vysvětlují domácí násilí podle svého jazyka.

Dle Vaňkové je dvousloví domácí násilí (domestic violence) především užíváno v anglicky mluvících zemích, a tím je především míněno násilí v partnerských vztazích. Naopak německy mluvící země používají násilí v rodině a domácnosti, čímž lze chápat nejen násilí mezi partnery, ale také násilí páchané na dětech či prarodičích, případně i násilí mezi sourozenci. (Bednářová a kol, 2009)

Německý kriminolog H. J. Schneider tvrdí, že „*Domácí násilí je nejrozšířenější formou násilí vůbec, přičemž je současně formou nejméně kontrolovanou, a co do své frekvence a závažnosti nejvíce podceňovanou.*“ (Čírtková, Vitoušová in Matoušek, 2005, s. 227)

Německá autorka A. Buskotte říká, že pod pojmem domácí násilí se většinou rozumí opakované a stupňující se násilí fyzické, psychické či sexuální povahy mezi manželi nebo partnery. Problém „domácího násilí“ však lze pojmut v jeho širším významu jako rodinné násilí. Násilí v rodině totiž může mít různé konkrétní podoby, manželské násilí, partnerské násilí, sourozenecké násilí či mezigenerační násilí, až po zmíněné psychické a fyzické násilí mezi mužem a ženou. (Buskotte in Polách, 2009)

Lze si povšimnout, že v těchto definicích se vyskytuje pojem násilí. Násilí, které je pácháno na blízkých osobách nejčastěji fyzického, psychického či sexuálního rázu.

Dle Špaténkové lze násilí vymezit jako „*bezprávně vynucovanou nadvládu některého člena rodiny nad jiným členem, resp. členy*“ (Špaténková in Ševčík, Špaténková, 2011, s. 23) popřípadě lze využívat převahu, která je nejčastěji fyzického rázu k

vykonávání bezpráví vůči jiné osobě či osobám v rodinném kruhu. (Ševčík, Špaténková, 2011)

V neposlední řadě za domácí násilí lze označit takové násilí, které se děje v soukromí domova, čas se mezi jednotlivými násilnými incidenty zkracuje, intenzita násilí se bude zvyšovat a domácí násilí je jednostranné (PČR, 2008)

1.2 Znaky domácího násilí

Násilí se děje v soukromí. Agresor nezaútočí na oběť mezi lidmi, před rodinou, v kavárnách. Agresor se většinou ve společnosti chová ukázkově, je pozorný, milý. Lidé proto mají tendenci oběti nevěřit, když by se v budoucnu odhodlala někomu svěřit. Oběť mohou mít za hysterku, za tu která si vymýšlí a je věčně nespokojená, vždyť její manžel je skvělý, hodný a pozorný. Oběť si jen vymýšlí a manžela chce poškodit. Tímto se z toho stává začarovaný kruh a oběť je v pasti.

Čas se mezi jednotlivými násilnými incidenty zkracuje to si lze vysvětlit tak, že útoky jsou stále častější. Nejprve agresor např. uhodil partnerku při nějaké hádce, viděl, že si to k partnerce může dovolit, a při další hádce ji uhodí opět. K vyprovokování dalšího útoku už budou stačit jen maličkosti. Může to být jen neumyté nádobí, nenakoupení určité potraviny apod. Po nějaké době si agresor k oběti začne dovolovat, čím dál více, jestliže to oběť bude akceptovat a rázně to neukončí.

Dojde k tomu, že se **intenzita násilí bude zvyšovat**. Zpočátku to mohou být slovní nářky, zesměšňování, posléze to vyústí k mlácení, škrcení, škrábání, řezání atd.

V neposlední řadě je **domácí násilí jednostranné** tzn., že se role nemění, stále je agresor, který ubližuje a oběť na které je násilí páčáno. Partneři se tedy nestřídají v mlácení, urážení, zesměšňování aj. (Bednářová a kol, 2006)

1.3 Druhy týrání

Dle Haškovcové se týrání rozděluje do 8 kategorií. První formou násilí je **fyzické násilí**, které má nespočet forem. Jedná se o poranění, drobná zranění či zranění většího rozsahu, ale agresor dokáže ublížit na zdraví či zapříčinit smrt. Do fyzického násilí nepatří pouze bití, ale odpírání pití, jídla, léků, agresor oběti odpírá základní hygienické potřeby, dále může oběť vystavovat extrémnímu chladu či teplu a mnoho dalších věcí.

Psychické násilí označuje Haškovcová, také jako emocionální újmu. Rozsah psychického násilí má pestrou škálu, je obtížné ho detekovat, a to zejména i proto, že ho pachatel pečlivě volí s ohledem na citlivá místa oběti. Nejčastěji se oběť setkává

s ponižováním a zesměšňováním, kdy agresor využívá tzv. verbální agrese. To znamená, že pachatel volí nadávky, výsměch, urážky, hrozby nebo zastrašování. Dává oběti najevo, že je bezcenná, nepotřebná, nadbytečná, její péče o ní stojí zbytečné peníze a síly. Agresor své oběti často zakazuje oblíbené činnosti, odpírá jí sociální kontakty, ať už s přáteli či rodinou. Velice častá je nelibost domácího mazlíčka, kdy ho agresor využívá proto, aby oběti ublížil. Může se stát, že týrá i zvíře před obětí.

Sociální násilí je charakterizované především materiálním a finančním týráním. Pachatel je neochotný oběti financovat jídlo, ošacení, ale také léky, dále oběti odepře přístup k úsporám nebo je zcizí, odebere oběti důchod, ale také převádí majetek, pozemky na sebe pod nátlakem a ohrožením oběti. Sociální násilí je většinou kombinované s psychickým násilím a oběť se následně vystěhuje, přestěhuje nebo je umístěna v ústavech sociální péče. Zde se jedná především o seniory.

Sexuální násilí je velice pestré a rozlišuje se na sexuální zneužívání, které je páčáno na dětech, dále sexuální obtěžování, kam se řadí nevítané sexuální návrhy, znásilnění a obchod se ženami. Tyto typy násilí bývají většinou kombinovány. Fyzické útoky jsou projevem brutálního násilí a dopouštějí se ho v převážné míře násilnické typy nebo osoby, které jsou v afektu. Rafinovanější agresori zvolí zpravidla kombinaci psychického a fyzického násilí, případně i další formy násilí.

Sebepoškozování je zvláštní a závažná forma násilí páchaná vůči sobě samému. Mezi toto poškozování se neřadí nejen řezání sebe samého, ale také mentální anorexii a bulimie. Za extrémní sebepoškozování je řazena sebevražda.

Institucionální týrání v dnešní době velice aktuální téma, kdy hrozí utrpení způsobené institucemi, ale i nevhodnými normami, kdy je důsledkem tzv. druhotné ponižování. Někdy se také hovoří o systémovém týráním, které je způsobeno systémem (institucemi, jejich postupy a normami), který byl původně budován s naprosto opačným záměrem. V nemocnicích a ústavech sociální péče má klient či pacient najít pomoc a útočiště. Ale i v těchto útočištích dochází k tomu, že je klient či pacient, izolován od své rodiny, jsou vystaveni nekvalitní péči, častá je nedostatečná snaha řešit jedincovi problémy komplexně. Časté je i to, že se klientům a pacientům, dává nevhodná nebo špatná výživa, nedodrжуje se pitný režim, nadměrně se pacientům podávají zklidňující medikace.

Mediální násilí je relativní novinkou. Typické jsou dvě formy násilí: prezentovat násilí v hraných filmech a ponižovat, urážet ve zpravodajství některé skupiny obyvatel např. Romové, senioři apod.

Rasové (etnické) násilí reprezentuje výraznou formu týrání, které se realizuje na úrovni jednotlivců i celé společnosti. Člověk, který se vymyká normě společnosti a vymyká se zvyklostem společnosti, například barvou pleti, některými způsoby života, tak tímto zneklidňuje majoritní společnost. Toto zneklidnění vede k pocitům strachu a ohrožení, a k následnému odsouzení a agresi. Tomuto faktu nepomáhají ani společenské předsudky. Podobnou reakci vyvolává i jiné náboženství, než na které jsou lidé ve společnosti navyklí. (Haškovcová, 2004)

1.3.1 Formy domácího násilí

Čírtková uvádí základní formy domácího násilí fyzické násilí, psychické násilí, sexuální násilí a ekonomické násilí, které dále rozvádí (Čírtková, 2008).

Do **fyzického násilí** lze zařadit veškeré násilné útoky na tělo oběti. Většinou jde o viditelné známky domácího násilí. Oběti se často vyskytují modřiny po těle, na obličeji. Oběť si většinou také vymýšlí historky, jak upadla, zakopla apod. Jde o různé formy mlácení, kopání, škracení, popálení, štípání atd. Agresor může být velice vynalézavý a libovat si v trápení oběti. Může ji různě pálit cigaretou po těle, zakazovat jí jídlo, nosit boty v zimě, zapichovat hřebíky do obuvi, aby v tom oběť chodila. Existuje nespočet možností tělesného násilí, které si člověk nedokáže ani představit. Avšak do fyzického násilí nespádají pouze viditelné tělesné útoky na tělo. Do této kategorie lze zařadit i odpírání jídla, oblečení, zákaz chování na záchod atd. Vlastně vše, co souvisí s fyzickými potřebami.

Psychické násilí není viditelné. Lidé, kteří se pohybují ve společnosti oběti, si mohou všimnout, že se něco děje. Oběť se změnila. Z veselého, komunikativního člověka se stal člověk smutný, který se nerad baví, může se zdát, že je v jiném světě, nevnímá své okolí. Tato změna není jen u psychického násilí, bezpochyby se změna chování projevuje u všech forem domácího násilí. Někdy může být dokonce oběť zlá na jiné lidi, útočí, hádá se, a tímto způsobem ventiluje svou frustraci, brání se tak, aby se nezhroutila úplně. Mezi psychické násilí můžeme řadit různé posměšky, urážky, nadávky, zesměšňování, ponižování, ale i například ubližování milovanému domácímu mazlíčkovi aj.

V **sexuálním násilí** agresor omezuje oběť a nutí ji k sexu, který ona odmítá. Je to nedobrovolné zmocnění se jejího těla. Nemusí se jednat pouze o sexuální styk, ale také o masturbaci před obětí a ona to musí sledovat, agresor se dotýká oběti nebo se oběť musí dotýkat agresora při jeho ukájení, musí s ním sledovat pornografické snímky nebo je

nucena, aby se uspokojovala před agresorem. Často může být spojeno s bitím a různým tělesným ubližováním.

Ekonomické násilí se vyznačuje tím, že agresor oběti kontroluje veškeré výdaje, za co utrácí. Nejčastěji však veškeré finance oběti sebere a oběť se stává na agresorovi ekonomicky závislá. Což je pro agresora výhodné, oběť od něj těžko odejde, jestliže nemá peníze a nemá kam jít.

Z těchto forem domácího násilí vyplývají formy násilného jednání. Voňková uvádí formy násilného jednání takto:

Sociální izolace znamená, že agresor izoluje oběť od rodiny, zakáže oběti styk s příbuznými či přáteli, dokonce oběti zakáže i telefonování. Agresor oběti přikazuje, jak se má chovat, oblékat nebo malovat. Agresor ovládne oběť ve všech směrech života. Může jí vše přikazovat nebo naopak vše zakázat.

V **zастраšování** agresor využívá křiku, demonstruje svou sílu, a tím u oběti vyvolává strach. Může proti oběti využít to, co má oběť ráda. Bude ničit její majetek nebo domácí mazlíčky. Využívá výhrůžky, aby si oběť připoutal, např. vyhrožuje, že opustí rodinu, spáchá sebevraždu či zavraždí ženu i děti apod.

Vyčerpáváním odpírá oběti spánek, tekutiny i jídlo. Přikazuje oběti nesmyslné práce.

Citovým týráním agresor vystavuje oběť neustálým nadávkám, věčně jí kritizuje. U oběti vyvolává pocit viny za vzniklou situaci, popírá, že se agresor vůči oběti chová násilně, tvrdí, že se „oběti něco musí zdát“, občas se však chová laskavě a oběti věnuje pozornost, aby si jí připoutal. Aby oběť věřila, že ji agresor stále miluje.

Ekonomické týrání do tohoto týrání lze zařadit zákaz zaměstnání, kdy agresor brání oběti, aby si získala či udržela zaměstnání. Tyran oběti přiděluje kapesné, je přinucena žádat o finanční prostředky na obživu. Dennodenně oběť kontroluje, co nakoupila. Tyran může rozprodávat věci, které mají v domácnosti. Odpírá oběti, aby si koupila oblečení. Agresor může ohrozit chod rodiny, vystavuje jí chladu, hladu, nedostatku oblečení či hygieny. Avšak také nemusí platit náklady, které jsou spojené s bydlením. Veškerá platby nechá zaplatit oběť.

Vydírání je další formou násilného jednání. Nástrojem tohoto násilného jednání jsou především děti. Tyran označuje oběť jako špatnou matku (otce), navrácí děti proti tomu druhému rodiči. Vyjadřuje se vulgárně a používá násilné chování. Vyhrožuje oběti, že v případě odchodu, již nikdy neuvidí děti.

Zneužívání „práv“ muže, zde tyran zachází s obětí jako se služkou, chová se nadřazeně a povýšeně, osvojuje si právo o všem rozhodovat, je tím, kdo určuje role v domácnosti. (2004)

2 Agresor a oběť

Agresor a oběť jsou figuranty domácího násilí. Agresor je ten, kdo oběti ubližuje, týrá ji, trápí a dokáže ji různými způsoby mučit. Oběť se stává ten, na kom je domácí násilí páčáno. V této kapitole popíšeme nejdříve vývoj násilného vztahu, jakým způsobem se agresor uchází o potenciální oběť. Poté popíšeme násilného partnera, popíšeme skutečnosti, které varují před partnerem a poukazují, že by se mohlo jednat o partnera se sklony k násilí. V podkapitole typologie násilných mužů popíšeme typy různých násilných mužů. Tuto typologii je třeba brát s rezervou. O nikom nelze stoprocentně říci, že muž je typický kontrolor apod.

Dále se budu věnovat oběti domácího násilí. Nastíním charakteristiku týrané ženy. Také popíšeme, co žena prožívá, jestliže je vystavována domácímu násilí. U ženy, která je týraná, se může objevit syndrom týrané ženy, posttraumatická stresová situace, naučená bezmocnost či sebezníčující reakce. V podkapitolách se těmto stavům oběti budu věnovat.

2.1 Vývoj násilného vztahu dle Duluthského modelu

Vývoj vztahu, v němž se posléze bude odehrávat násilí, lze představit na modelu tří N – namlouvání, napětí a násilí.

Ve fázi **namlouvání** si budoucí násilník namlouvá potenciální oběť. Dvoří se jí, zahrnuje ji dárky, květinami, pozorností. Jedinec má tendenci si namlouvat, že se jedná o ideálního partnera. Skrze svou zamilovanost ženy, ale i muži, nevidí signály, které se jeví jako varovné. Nevnímají projevy žárlivosti nebo snahu partnera izolovat potenciální oběť od přátel, rodiny, koníčků.

Fáze **napětí** se vyznačuje tím, že se do vztahu vkrádá napětí. Toto napětí pomalu vzrůstá, až dochází k násilí. První násilný útok bývá pro ohroženou osobu velkým šokem. Nedokáže pochopit, kde je její milovaný a pozorný partner. Osoba je velice zmatená, a právě této situaci využívá násilná osoba. Násilník obhazuje své chování, omlouvá se, slibuje, že se již nic podobného opakovat nebude. Oběť násilníkovi odpustí a věří tomu, že se již nic takového nestane. Útoky se časem, ale budou opakovat a zhoršovat.

Pro fázi **násilí** je typické to, že násilník ovládne život oběti, včetně jí samotné. Násilí se bude odehrávat v nejrůznějších podobách. Stává se tak nástrojem pro udržení kontroly a moci nad obětí. Nastává tak nový a zkreslený sebeobraz oběti. Osoba ohrožená se snaží za každé situace násilníkovy vyhovět, snaží se chovat podle toho, co je pro

násilníka správné chování, aby nevyvolávala násilné reakce. Toto se jí však nikdy nemůže podařit. (Ševčík, Špaténková, 2011)

2.2 Násilná osoba – rizikový partner

Na počátku vztahu si lze těžko představit, že s naším partnerem je něco v nepořádku a může se z něj vyklubat agresor. V počáteční fázi zamilovanosti se na partnerovi nehledají chybičky, jestliže nás na ně někdo upozorňuje, tak to jednoduše nevnímáme, nebo nám to přijde jako nesmysl a ostatní nám závidějí jen naši lásku. V zamilovanosti máme nasazené růžové brýle a přehlízíme i signály, které nás mohou do budoucna varovat, že bychom se mohli stát obětí domácího násilí. Zdeňka Bednářová je uvádí jako:

- ***Nadměrná naléhavost***

Znamená to, když partner na ženu naléhá v zásadních životních událostech. Brzy se s ní zasnoubí a tlačí ženu do vdavků nebo s ní chce mít brzy dítě. Muž si tímto chce ženu pojistit, aby mu tak snadno neutekla. Žena si pak může pokládat otázky, že je nesmyslné si někoho vzít a hned se rozvést, mít s ním dítě, ale vychovávat ho sama, bez otce. Raději s mužem zůstane, když je zatlačena do kouta.

Muž však nemusí naléhat jen v těchto životních událostech ženy. Může se stát, že muž bude naléhat, aby si s ním žena začala vztah, i když ho neustále odmítá, nechce si s ním začít. Muž bývá ale vytrvalý, až mu žena podlehne.

- ***Velká dominance ve vztahu***

Partner rozhoduje o všem. Ačkoli je vztah o dvou lidech a měla by ve vztahu fungovat domluva, tolerance a kompromisy, zde to nefunguje. Partner rozhoduje, jak budou trávit volný čas, s kým se setkají, kde budou večeřet. Vyústí to tak, že partner ženě bude zakazovat přátele nebo jí dokonce zakáže nosit šaty, které měla ráda, malovat se apod.

- ***Vnímání žen jako méněhodnotných bytostí nebo pohrdavý vztah k ženám***

Při tomto jednání si lze všimnout, že partner bere ženy jako méněcenné osobnosti. Na jejich osobu používá hanlivé výrazy. Chápe ženu jako zbytečnou a hloupou, kterou muži vlastně nepotřebují.

- ***Narcistické zaměření osobnosti***

Partner sebe vnímá jako dokonalou bytost. Ostatní jsou pro něj hloupí, neschopní, zbyteční atd. Nechápe i to, proč se s ním žena nesejde, když je nemocná, musí se starat o nemocnou matku, dítě apod. Nedokáže se vcítit do druhých, vnímá pouze sám sebe.

- ***Extrémní polohy vztahu ke své vlastní matce***

První extrém je takový, že muž svou matku bezmezně miluje, je na ní závislý. Bez souhlasu matky by neudělal nic. Matka pro něj bude vždy znamenat více než jeho partnerka. V tomto případě může docházet ke spoustě konfliktů mezi mužem a jeho partnerkou. Druhým extrémem je to, když muž se ke své matce chová jako k podřadné bytosti, která se nemůže rovnat muži.

- ***Nadměrná kontrola***

Muž potřebuje o ženě vědět vše. Chce vědět vše o dobách předtím, než se seznámili, o jejích partnerech, dokonce ho zajímají nejrůznější detaily. Zajímá ho i současnost, co žena dělá, když spolu nejsou. Často kontroluje telefonáty nebo ji může i sledovat.

- ***Snaha o pozvolnou izolaci od sociálních kontaktů***

Partnerovi začíná vadit vše, co dělá s ostatními lidmi a on u toho není. Vadí mu stýkání se s rodinou či přáteli. Vadí mu, že má žena koníčky. Často přátele a známé partnerky kritizuje, až pozvolna docílí toho, že se s nimi přestane stýkat. (Bednářová, 2009)

2.2.1 Typologie násilných mužů

Typologii násilníků nelze brát doslova vážně. Jelikož každá lidská bytost je jedinečná, originální a musí se ke každému člověku přistupovat zcela individuálně. Dle Elbow (1977, in Janosik, 1994) se dělí násilnické typologie mužů takto:

V prvním typu autorka popisuje násilníka jako toho, pro kterého jsou ostatní lidé důležití z toho pohledu, co pro násilníka udělají, že od nich něčeho dosáhnou, získávají něco ve svůj vlastní prospěch. Ostatní lidi vnímá pouze jako objekty, není schopen nějakých emocí. Muž v oběti vidí svůj majetek, který může a musí ovládat, on má hlavní slovo. Násilí ve většině případů právě probíhá, kdy si oběť postaví svou hlavu, neuposlechne apod. Muž to vnímá jako ohrožení, že ztrácí nad svým majetkem moc. Tento typ muže autorka nazývá ***kontrolor***.

Dalším typem muže je ***obránce***, který míchá lásku a nenávist, je doslova závislý na odpuštění a přijetí osoby ohrožené domácím násilím. Jeho síla pramení pouze z toho, když na něm bude partnerka závislá (citově nebo jen tím, že je žena v domácnosti, nechodí do práce, a tudíž nemá žádné příjmy – pouze partnerovi). Obránce má obavu z toho, že mu bude způsobena újma. Bojí se toho, že ho partnerka opustí kvůli násilí, kterého se na ní

dopouští. Tento muž se snaží své jednání legitimizovat, obhájí ho před ostatními lidmi, před partnerkou, a tím ukazuje, že si vlastně partnerka násilí zasloužila.

Násilník, který má pochybnosti sám o sobě a hledá způsob jak posílit svou představu, jako o pravém muži autorka nazývá **validátor**. Potřebuje si dokázat, že je uznávaný, chce si ověřit, že to jak se sám vnímá jako muž, tak ho takto vnímají i ostatní. Tento muž má vysoká očekávání, ale jeho sebevědomí je nízké. Na názoru a přijetí druhých lidí si zvyšuje své sebevědomí. Má strach, že ho ostatní lidé odmítnou, a díky tomu to se často i na jiné lidi chová takovým způsobem, že ho skutečně odmítají. Partnerka, která se stala obětí je tak vlastně někdo, kdo udržuje partnerovo sebevědomí, to jak se muž vnímá. Ztráta partnerky by ho utvrdila v tom, jak je bezcenný, že nemá žádnou úctu ani hodnotu. Všechné zastrašování, výhrůžky, vzbuzování lítosti a jiné způsoby násilí zabraňují tomu, aby ho partnerka opustila a násilníkovi se nepotvrdilo, čeho se nejvíce obává.

Inkorporátor je muž, který nevnímá sebe a ženu, jako zcela jiné a samostatné bytosti. Ženu vnímá jako rozšíření sebe sama. Tento muž vnímá sám sebe pouze v tom případě, kdy do své bytosti začlení „pohlí“ ženu. Tímto, že si ji přivlastní, v něm vyvolává určitý stupeň sebeúcty, ale i obavu, kdyby o partnerku přišel. Tyto obavy narušují jeho ego a vyvolávají silný pocit nejistoty a strachu. Čím by pak muž byl? Byl by pořád stejný? (Ševčík, Špaténková, 2011)

Jak ale žena pozná z počátku vztahu, že její partner může v budoucnu jevit násilnické sklony? Téměř každý člověk, který je zamilovaný má tendenci přehlížet zlozvyky druhých, dokonce se zdají být roztomilé a zpočátku nám můžou i lichotit (např. když muž/žena žárlí). Málokdo si uvědomí, že život s chorobně žárlivým partnerem může vyústit doslova v teror.

Dle Špaténkové si lze povšimnout u násilníka charakteristických rysů, které by nás mohly varovat před potencionálním nebezpečím. Jestliže muž často nadává a křičí, může být velice často rozmrzelý. Mezi další varovný znak lze zařadit rozbíjení věcí, ničení domácnosti, hlavně ničení věcí, na kterých partnerce záleží, má je ráda. Muž, který miluje svou partnerku, by ji neshazoval řečmi typu, že je tlustá, neschopná, nedokáže si najít práci, neumí vařit apod. Naopak násilník s těmito urážkami nemá problém. Izolace partnerky od jejích přátel, rodiny, ale i koníčků, práce, školy může s největší pravděpodobností znamenat, že se jedná o vztah s násilným partnerem.

Dále se lze setkat s tím, že muž nikdy nepřizná, že se pletl. Vždy to bude partnerka, která neměla pravdu a on ten, který ji měl. Často se stává, že násilník vtahuje do svých intrik někoho „třetího“. Nejčastěji to jsou děti. Popuzování dětí proti partnerce není nic neobvyklého, tak i využívání dětí k partnerčině kontrole. Například během nakupování nebo když je partner v práci a žena doma, tak žena může být muži nevěrná. Nebo se může spojit s přáteli a říci jim o svém trápení atd.

Jestliže se muž nezajímá o domácnost, děti a vše nechává na své partnerce, sex si představuje tak, že řekne a bude, lze se domnívat, že se jedná o egoistu a sobce, s kterým si žena nejspíše něco vytrpí. Držení kasy, kdy partner přepočítává, za co žena utratila, vyčítá jí, že koupila dražší věc, než měla, dává ženě peníze, tak jak on uzná za vhodné. Jestliže bere ženě výplatu a hospodaří s jejími penězi, tak to také není zrovna příklad ideálního vztahu.

Partner, který svádí partnerčinu sestru, kamarádku, kteroukoli ženu, tak není vhodným partnerem pro stálý a plnohodnotný vztah. Člověk, který očekává to, že ho partner bude dělat šťastným a jen na něm závisí jeho štěstí a pohoda, a když se v pohodě necítí, tak to partnerovi vytýká, také není zcela běžná věc, která se ve zdravém vztahu odehrává. V neposlední řadě muž, který není schopen přijmout svou odpovědnost a své neúspěchy, chyby svaluje na ostatní, též není schopen zdravého vztahu. (Ševčík, Špaténková a kol., 2011)

2.3 Oběť domácího násilí

Obětí se stává ten, kterému je ubližováno, ten, který je vystaven zesměšňování, ponižování bez možnosti se jakýmkoliv způsobem bránit. Oběť je buď to vyčerpaná ataky agresora, rezignovala na svou situaci a je smířená s tímto životem. Agresora miluje a nechce na něj podat trestné oznámení, stále ho dokáže omlouvat, že ji vlastně nechtěl zmlátit (ponižovat), však si to zasloužila. Nebo má jednoduše strach, bojí se, co by se stalo, kdyby se agresor dozvěděl, že si oběť stěžovala, bojí se, kam půjde, co bude s ní a dětmi, kde by vzala peníze na byt a jídlo. Tento strach je tak veliký, že jí nedovolí odejít z násilného vztahu.

V podkapitolách se budu věnovat popisem týrané ženy, a také popíši psychické následky, s kterými se oběť může potýkat.

2.3.1 Charakteristika týrané ženy

Mnoho autorů se snaží charakterizovat společné rysy týraných žen. Špaténková v knize uvádí portrét týraných žen od polské autorky Dobrzyńské:

- „týraná žena je materiálně závislá na svém partnerovi;
- je podřízená (submisivní) a poslušná;
- udržuje minimální nebo žádné sociální kontakty s dalšími lidmi;
- často omlouvá partnerovo chování jeho náladou nebo nepříjemnostmi, které prožil v práci, či jako důsledek zážitků z dětství;
- je vystrašená;
- trpí pocitem vlastní bezmoci, beznaděje a bezcennosti;
- myslí si, že situace nemá řešení, ačkoli už nemůže dále snést partnerovo násilí;
- má intenzivní pocity viny a je přesvědčená, že to, co se jí přihodilo si zaslouží (Je to moje chyba...);
- rychle si zdůvodní, že je to poslední bití, které ji potkalo, bezmezně věří, že se partner „zlepší“;
- stydí se vyprávět o svých zkušenostech a způsobech, jakými s ní partner zachází;
- má snahu používat sex jako pokus o upevnění intimního vztahu se svým partnerem;
- je silně emocionálně závislá na partnerovi – neumí si představit život bez něho, ale ani s ním.“ (Ševčík, Špaténková, 2011, s. 92)

Žena, která žije s násilným partnerem, je ve většině případů odkázaná na partnera. Násilník jí zabaví veškerý majetek a finance, aby se její závislost na něm prohlubovala, a tak by od něj nemohla utéct. Týraná žena je často bojácná, poslušná, submisivní, neumí říct ne. Nejen ve vztahu s násilným partnerem. Tato její submisivita se může promítat i do jejího pracovního života nebo do přátelských vztahů. Ženy, které jsou přirozeně submisivní, mají větší pravděpodobnost toho, že budou týrané.

Oběti domácího násilí mají často výčitky svědomí, dávají vinu sobě, že oni si za to mohou, když je partner týrá. Vyčítají si, že měly vysát, nesmát se tak nahlas, uvařit raději guláš, který má partner rád, než brambory s masem. Obviňují se ze všeho, co udělaly, jakým způsobem se zachovaly. Kdyby udělaly něco jinak, tak by svého partnera nerozčílily a nemuselo by dojít k útoku. Násilníka tímto způsobem i omlouvají, že partner to udělat nechtěl, ale žena ho rozčílila. Ženě se během násilného vztahu či dlouhodobě po něm, mohou objevit stavy, které popíší v podkapitolách 2.3.2 až 2.3.5.

2.3.2 Syndrom týrané ženy

Syndrom týrané ženy byl popsán v letech 1979 – 1984, autorkou je L. Walker. (Čírtková, 2012)

Tento syndrom se týká žen, které jsou vystavovány domácímu násilí. Čírtková definuje syndrom týrané ženy takto: „*Symptomy syndromu týrané ženy (osoby) se týkají vztahu s agresorem. Popisují primárně to, jak se oběť chová vůči týrajícímu partnerovi, a jak prožívá svůj vztah s ním.*“ (Čírtková, 2008, s. 26)

V knize Domácí násilí dále uvádí: „*Důsledky domácího násilí na oběť jsou specifické. Viktimizace v podobě domácího násilí produkuje totiž příznačný soubor následných mentálních a behaviorálních reakcí obětí. Setkáváme se u nich s jevy, které u obětí jiných kriminálních činů nenalézáme.*“ (Čírtková, 2012, s. 26)

Týraná žena má přetrvávající vazbu k agresorovi, stále je s ním ve vztahu a zatajuje závažnosti týrání a následná zranění. Lidé zvenčí tomuto jednání nerozumějí, nedokážou pochopit, proč žena násilného muže neopustí. Často si lidé neznající problematiku domácího násilí myslí, že se ženě domácí násilí líbí.

2.3.3 Posttraumatická stresová situace

Dlouhodobé či krátkodobé násilí zanechává na oběti špatné vzpomínky a frustrující zážitky. Zajisté se oběti vynořují špatné zážitky, které bychom mohli přirovnat k flashbackům u drogově závislých lidí. Týraná osoba je bojácná, má strach z lidí, mužů či žen, bojí se navázat nový vztah, může odmítat sex v novém vztahu nebo se může chovat promiskuitně. Bezpochyby bude mít problémy s důvěrou, milovaná osoba, které věřila, jí dokázala ublížit a zradit. Myslím, že by každá oběť měla vyhledat pomoc odborníka.

Špaténková ve své knize uvádí: „*Týrané ženy vykazují projevy posttraumatických reakcí ve formě únikových tendencí (popírání, apatie, strnulost, izolace, deprese, disociace, bagatelizace), také četné flashbaky. Objevuje se zvýšená vznětlivost, úzkostnost, přecitlivělost, panika, obsese, hyperaktivita, nervozita, snížené sebevědomí apod. U týraných žen můžeme identifikovat také zvýšenou úroveň pocitu bezmocnosti a bezradnosti, strachu a deprese jako reakce na ztrátu iluzí ve vztahu ke světu, prvotního sebepojetí, ztrátu pocitu síly a smysluplnosti.*“ (Špaténková, 2004, s. 108 -109)

Oběť nemusí mít problémy jen psychologického rázu, ale také fyziologického. Mohou se objevovat poruchy spánku, problémy s jídlem. Oběť nejí vůbec nebo se přejídá. Mohou se vyskytnout bolesti hlavy či gastroenterologické problémy. V sociální sféře má

problémy navázat vztah a důvěřovat lidem. A v neposlední řadě se mohou vyskytnout problémy ve spirituální sféře, která souvisí s psychologickou rovinou. Jestliže byla oběť věřící, může ztratit víru v Boha. Může se ptát, jak to Bůh mohl dopustit zrovna jí. Nemusí se jednat jen o otázky víry. Ve spirituální rovině je také důležitá seberealizace, což může být u oběti domácího násilí problém. Má snížené sebevědomí, trpí nedostatkem sebedůvěry a nevěří si. To bývá pro následný sebezrozvoj problémem.

Avšak každý člověk je individuální. Některá oběť může být více zničená než oběť jiná. Nelze tedy se stoprocentní platností říci, že týraná žena bude prožívat všechny výše zmíněné problémy. Každý bude tuto situaci prožívat zcela individuálně.

2.3.4 Naučená bezmocnost

U obětí domácího násilí, které byly vystavovány útokům agresora, se také může vyskytnout jev, kterému se říká naučená bezmocnost.

Hunt tvrdí, že tyto oběti „*si vytvořily očekávání, že ať by dělaly cokoli, ráně by se nevyhnuly. Naučily se být bezmocné.*“ (Hunt, 2000, s. 321)

Týrané ženy mají snížené sebevědomí, žijí v nejistotě, strachu, výčitkami svědomí, že toto jednání zavinila ona či si ho zasloužila. Velice často ztrácejí respekt ke své vlastní osobě. Nevidí jiné východisko než být týraná. Postupem času se adaptují do vztahu s agresorem, že se ve své situaci stávají pasivními.

Čírtková tvrdí, že „*týraná žena/osoba má z násilníka vystupňovaný strach, který ochromuje její spolupráci s krizovými centry i policií. Vůči násilníkovi se chová vstřícně a ustupuje mu, aby předešla explozím. Není schopna situaci racionálně vyhodnotit a pochopit, že násilí svým chováním sama nevyprovokovala.*“ (Čírtková, 2008, s. 30)

Oběť velice často u výsledků i před přáteli násilného partnera omlouvá. Snaží se ho krýt, buď ho miluje a je na něm emočně závislá, finančně závislá nebo má strach z toho, co by následovalo, kdyby se partner dozvěděl, že partnerka řekla něco okolí. Ochraňuje ho například i tím, že spadla ze schodů, že by ji partner nikdy nenapadl apod.

2.3.5 Sebezničující reakce

Oběti, které jsou dlouhodobě týrané, také trpí sebezničující reakcí. Týraná žena je zmatená, neboť se agresorovo chování mění. Z chladnokrevného tyрана se stane milující partner, který partnerku zahrne omluvami, dárky a pozorností. Díky této skutečnosti je žena vázána k agresorovi. Žít v takto „rozdvojeném“ vztahu a nejistotě je pro ni destruktivní.

V této kapitole jsem definovala domácí násilí pomocí různých autorů. V definicích se blíže vysvětluje pojem násilí, které je chápáno jako útok na osobu blízkou. Jedná se o násilí fyzické, psychické, ekonomické, sociální či sexuální. Dále vyjmenovávám formy domácího násilí, které jsou rozšířené o ekonomické násilí. Popisuji, zde pachatele. Jaký je nejčastější typ muže -násilníka.

3 Práce s oběťmi domácího násilí

V této kapitole popíši, jak se jedná s obětí, která je pár hodin po ataku, a také, jaké je jednání s obětí po delší časové prodlevě od útoku. Pro sepsání této části jsem použila Manuál práce s oběťmi trestných činů a domácího násilí, který mi byl zapůjčen na praxi v Intervenčním centru pro oběti domácího násilí v Sokolově. Dále popíši krizovou intervenci a telefonickou pomoc.

V této kapitole se také věnuji projektům v České republice, za kterými stojí organizace a společnosti bojující proti boji domácímu násilí.

3.1 Pomoc poskytovaná bezprostředně po činu, v řádech hodin

Pomoc, kterou poradce poskytuje, bezprostředně po činu bývá ztížená situací. Oběť zažívá různé emoce, může být ve špatném fyzickém i psychickém stavu. Může odmítat pomoc a jakýkoliv kontakt. Poradce by měl zachovat rozvahu, neprojevat negativní emoce jako je strach, hrůza, překvapení. Tyto emoce by napadenou mohly velice znejistit. Osvědčený je kladný přístup, kdy se na oběť nenaléhá. Někteří pracovníci mají potřebu týranou obejmout, vzít za ruku a vyjádřit souználost. Tím bychom ji ale mohli velice vylekat. Na fyzický kontakt se musíme vždy ptát. Oběť je po ataku agresora. Napadené bychom měli zajistit bezpečí. Důležité je s jedincem laskavě a mile jednat, věřit svému sdělení. (Venglářová a kol., 2007)

Neměly by to být prázdné a naučené fráze. Mělo by to vycházet z nás samotných. Oběti jsou velice citlivé na to, když jim někdo lže a nemyslí upřímně to, co říkají. Týraná žena často pociťuje vinu za to, co se stalo. Viní sebe sama a nepřipouští si, že agresor je ten špatný, ten kdo za to může. Je důležité vymluvit vinu, kterou pociťuje za napadení.

Avšak rozhodnutí, co bude dělat dál, necháváme na napadené, tím získává ztracenou kontrolu a sebeúctu. V žádném případě se situace oběti nesmí bagatelizovat, neprojevujeme zděšení a neřídíme situaci za napadenou. Po zvládnutí situace bezprostředně po činu je nutné naplánovat další postup. Za zásadní se považuje kontaktování policie, zda oběť chce či nikoliv. Dále se zvažuje návštěva lékaře, alespoň lékařské ošetření se doporučí pro případnou možnost nákazy, zranění či nechtěného těhotenství. Samozřejmě nesmí chybět nabídka psychologické pomoci. Oběti dáme telefonní kontakty na zdravotnická zařízení, policii a psychologickou pomoc. Také oběti děláme doprovod do nemocnice, pokud si to přeje. Pomůžeme jí také naplánovat další den. (Venglářová a kol., 2007)

3.2 Kontakt s obětí s odstupem od činu

Do psychoterapeutické péče se zpravidla odesílají klientky, které trpí posttraumatickou reakcí. Při závažných symptomech se doporučuje kontakt s psychiatrem. Nejdříve se u týrané zjišťuje **primární viktimizace**, kdy se zjišťuje vliv samotného vlivu jako je věk oběti, psychická struktura, brutalita činu, narušení tělesné integrity a nepříjemné sexuální aktivity.

Dále se zjišťuje **sekundární viktimizace**, což je zaměřené na situace po zveřejnění činu. Například obava z nedůvěry policie, netaktní přístup, opakované výslechy, rušivé policejní dotazy, intimní dotazy, jak budou reagovat blízcí a přátelé, také je častá nedůvěra v potrestání pachatele. Musíme si uvědomit, že oběť cítí vinu za to, co se stalo, a to neustále, má potřebu hledat vysvětlení, proč se to děje právě jí, proč se to stalo. Týrané ženy se po celou dobu cítí osamocené, ztratí sebedůvěru, mají neustálý strach z opakování ataku, také mají fyziologické potíže. Je nutné reflektovat klientčiny emoce a nezapomínat na ně. (Venglářová a kol., 2007).

3.3 Telefonický rozhovor

Na počátku práce s obětí domácího násilí nejspíše jako první proběhne telefonický rozhovor. Jestliže se jedná o poradenské zařízení či oddělení sociálně právní ochrany, tak je telefonický rozhovor méně pravděpodobný. V případě, že se oběť domácího násilí rozhodne nejdříve o telefonický kontakt, tak by měl s obětí mluvit pracovník ovládající techniky krizové intervence. Někdy je výhodnější, že telefon zvedne žena, jelikož se může stát, že když telefon zvedne pracovník – muž, tak oběť zavěsí. Telefonický rozhovor je nízkoprahový a anonymní. Rozhovor oběť domácího násilí může kdykoliv ukončit, aniž by musela cokoliv vysvětlovat.

Pro pracovníka může být telefonická pomoc náročnější, jelikož nevidí oběť tváří v tvář a nemůže tak číst signály neverbální komunikace. Pracovník musí pracovat pouze se slovy, jejich významem, musí si všímat rytmu řeči, tempa řeči, hlasitosti, melodie, zbarvení hlasu, všech pauz, které oběť udělá. Emoční stav jde odvodit z těchto projevů. Lze slyšet pláč, smích, sténání, vzdychání apod.

Pracovníkům se doporučuje zvednout telefon po druhém či třetím zazvonění. Jestliže by ho pracovníci zvedli okamžitě, tak by se oběť domácího násilí mohla zaleknout a zavěsit. Pokud by pracovníci oběť domácího násilí nechali dlouho čekat, než by telefon zvedli, tak by to v oběti mohlo vyvolat dojem, že pracovníky zdržu

je a není u nich vítaná. Pracovník se představuje pouze názvem organizace, nikoliv svým jménem. Důvodem je zachování anonymity, aby se klienti nemohli připoutat na jednoho konkrétního pracovníka. Klientka, tak po opětovaném zavolání může hovořit s jakýmkoliv pracovníkem. Dalším důvodem je také bezpečnost pracovníka. Důležitá je spolupráce pracovníků, sdělují si, kdo volal, s jakým problémem, aby další pracovník mohl případně na tento rozhovor navázat.

Krizová intervence po telefonu trvá zhruba 30 minut. V této době pracovník volajícího vyslechne, ocení, že zavolal, umožní volajícímu ventilovat emoce. Dále zjistí zakázku, pomůže se zorientovat v situaci, zaměří se na nejbližší budoucnost, také dojednájí minimální cíl ve smyslu malého kroku vedoucího k řešení (např. domluva osobního kontaktu). Volající se v závěru vždy ujistí, že může zavolat znovu a kdykoliv. (Bednářová, Macková, Prokešová, 2006)

3.4 Krizová intervence

Krizová intervence, která se odehrává tváří v tvář, zahrnuje více podnětů (vizuální, hmatové, čichové), ale také využívá prvky neverbální komunikace. Důležité je vytvoření bezpečného a útulného místa, kde se pracovníci budou setkávat s lidmi v krizi. Oběť domácího násilí prošla již mnohými zařízeními, kde pro její problém neměli pochopení. Oběť se proto cítí být ve velikém napětí. Pracovníci by měli vytvořit prostředí, kde se bude oběť cítit v bezpečí, že má o ní někdo zájem a rozumí jejím potřebám. Toto jednání v ní prolomí stud a nebude mít obavy mluvit o svých problémech. V případě, že by měla oběť čekat v organizaci, je nutné, aby jí pracovníci vysvětlili, proč čeká, a jak dlouho čekat bude. Jestliže se toto oběti nevysvětlí, tak by to v ní mohlo vyvolat pocit, že není vítaná, nikdo jí nerozumí.

V začátku rozhovoru by se měl pracovník představit jménem a funkcí jakou zastupuje. Pokud oběť nebude chtít sdělit jméno, tak oběť necháme v anonymitě. Oběť domácího násilí by si měla zvolit sama, kam se v místnosti usadí nebo se jí nabízí bezpečné místo poblíž dveří. Pracovník sedá k oběti mírně bokem, toto sezení budí v oběti větší bezpečí, než kdyby si pracovník sedl rovně proti ní. Pracovník ze začátku nejdříve strukturuje. Vysvětlí oběti, kolik mají času, oběť také ujistí, že je na místě, kde se zabývají problémy jako má oběť a pracovník má na ni čas. Během rozhovoru je důležité zjistit zakázku. Pracovníci obvykle volí otázku: „*Co by se mělo stát, aby byl pro vás tento rozhovor přínosný?*“ apod. Oběti velice často žádají o radu. Pracovník by neměl volit úlohu rádce, měl by oběť během rozhovoru vést tak, aby si na řešení přišla sama. Cílem

krizové intervence je zmapování situace a vnést do ní přehled, dát oběti oporu a ukázat jí, že je situace řešitelná, avšak do řešení se nenutí. Pracovník se doptává na nebezpečí, co by se mohlo stát, ale zároveň oběť povzbuzuje a posiluje její víru, že situaci zvládne sama. Krizová intervence by měla oběti přinést úlevu a pomoc najít nejbližší východiska, která jsou přijatelná, a která povedou ke zmírnění její životní situace nebo k jejímu řešení. (Bednářová, Macková, Prokešová, 2006)

3.5 Projekty na podporu boje proti domácímu násilí

V České republice běží kampaně a projekty na podporu boje proti domácímu násilí. V převážné většině chtějí seznámit širokou veřejnost s tímto fenoménem. Pomoci ženám, které jsou týrané, aby se nebály promluvit. Některým projektům se svolili známé osobnosti a podpořili boj proti domácímu násilí. Známé osobnosti hovoří i o svých zkušenostech s domácím násilím. Obětem to může dát pocit, že nejsou samy, komu se tyto věci mohou stát. Dodá jim to odvalu a promluví o svém problému.

V podkapitolách popíši projekt, Mlčení bolí, kterému propůjčili svou tvář slavné osobnosti. Společnost Avon, také pomáhá proti boji domácímu násilí. A v neposlední řadě zmíním projekt, který inicioval Bílý kruh bezpečí.

3.5.1 Mlčení bolí

Za projektem stojí Asociace intervenčních center ČR (APIC), který je zacílený na zlepšení praxe při prevenci, identifikaci a potírání domácího násilí prostřednictvím profesní specializace.

O projektu se vyjádřila předsedkyně APIC Mgr. Martina Vojtíšková: *„Prostřednictvím celostátní kampaně s názvem MLČENÍ BOLÍ, chceme rozbourat mýty a prolomit tabu kolem domácího násilí. Naším cílem je informovat laickou veřejnost o poslání intervenčních center a zároveň rozpoutat mezioborovou diskuzi na téma zkvalitnění pomoci lidem ohroženým domácím násilím v ČR.“* (Vojtíšková, Mlčení bolí: *O projektu*. [on-line].[2016-02-16])

Součástí projektu je sociologický výzkum, který je mezi odborníky, ale i uživateli služeb ohroženým domácím násilím a je zaměřený na mapování možností, jak řešit domácí násilí. APIC připravuje výukové aplikace určené pracovníkům, kteří s touto problematikou pracují a chystají se vydat populárně naučné knihy o domácím násilí v České republice.

Tuto kampaň podpořilo svou tvář i mnoho známých osobností. Mezi ně například patří Michaela Mauerová, Michaela Kuklová, Roman Šebrle a mnoho jiných. (Mlčení bolí: *O projektu*. [on-line].[2016-02-17])

3.5.2 Avon proti domácímu násilí

V roce 2008 společnost Avon rozšiřuje své charitativní projekty ve střední a východní Evropě. Projekt se dotýká žen, na kterých je páčáno domácí násilí. Pod heslem „Mluvme spolu o domácím násilí“ byla spuštěna kampaň, která poukazuje na důležitost mluvit o věcech, které ženy trápí a hlavně pro toto trápení najít vhodné řešení. Projekt chce ukázat mnohým ženám cestu ze složité situace, zlepšit postavení žen ve společnosti a především informovat společnost o fenoménu domácího násilí. Avon od roku 2012 spolupracuje se sdružením proFem, což je sdružení, které se zabývá ekonomickými dopady domácího násilí. (Avon proti domácímu násilí: *Vznik a cíle projektu*. [on-line].[2016-02-17])

3.5.3 Projekt První pomoc osobám ohroženým/postiženým (domácím) násilím

Tento projekt je iniciovaný Bílým kruhem bezpečí a je financován z prostředků Norských fondů prostřednictvím nadace Nadace Open Society Found Praha pod programem „Dejme (že)nám šanci“. Tento projekt je realizovaný od 1. 7. 2014 do 30. 4. 2016.

Cílem projektu je vybudování specializované bezplatné linky první pomoci odpovídající technicky a kapacitně aktuálním potřebám. Linka je funkční od 1. 1. 2015 a poskytuje okamžitou pomoc lidem ohroženým domácím násilím a ženám či mužům, na kterých je již domácí násilí páčáno. Těmto lidem se díky lince dostane okamžitá individuální, diskrétní, odborná, bezplatná a nonstop pomoc.

Na lince operují odborníci, kteří jsou vyškolení v krizové intervenci a mají znalosti problematiky trestního práva a domácího násilí. Tato linka vznikla jako další nová linka na pomoc obětem domácího násilí. (Bílý kruh bezpečí: *Právní pomoc osobám ohroženým postiženým domácím násilím*. [on-line].[2016-02-17])

4 Práce s agresorem

V České republice není až tak běžná práce s agresorem. Odborníci se zaměřují na oběti, agresor se odsoudí a dále se s ním nespolupracuje, což je dle mého názoru chyba. Myslím, že s odbornou pomocí by se dala zvládnout agrese, kterou útočník pociťuje. V jiných zemích je zcela běžné, že se nabízí pomoc jak oběti, tak i agresorovi. V podkapitolách se budu věnovat příspěvku terapeuta Jana Hrubého, který agresorům pomáhá při skupinových terapiích.

U agresorů je nezbytná prevence. Vše je dáno výchovou rodičů. Jestliže děti vidí, že jejich otec mlátí matku a v tomto vyrůstá celé dětství, kdy se matka nebrání, tak je zřejmé, že toto jednání bude dítěti připadat normální. V budoucnu by se mohlo dopouštět stejného násilí na svém partnerovi, tak jak to vidělo ve své rodině. Rodiče mohou také své děti podporovat v násilí, jestliže je neumírňují, když jsou agresivní vůči přátelům, zvířatům, rodičům nebo věcem.

Herdová tvrdí: *„Zaměření na násilí v rodinách působením na jeho průvodce je ale klíčové pro prevenci stupňovaného a opakovaného násilí, protože pracuje s příčinou problému. Dalším důležitým prvkem prevence domácího je prevence násilí na dětech, včetně podpory výchovy bez tělesných trestů. Oba typy agresivního chování spolu souvisí: při nedostatečné prevenci se dále reprodukuje v mezigeneračním cyklu násilí.“* (Herdová, 2014, s. 80)

4.1 Práce s agresorem dle terapeuta Josefa Hrubého

V této podkapitole budu vycházet z příspěvku terapeuta Josefa Hrubého z knihy *Rodina, děti a domácí násilí. Příklady dobré praxe a nabídky pomoci rodině a dětem* (2000). Pan Hrubý pracoval přes dvacet let s klienty, kteří čelili násilí. Setkával se dennodenně s hrůzami, které oběti musely trpět, a byl přesvědčen, že agresora nelze změnit. Načež potkal před šesti lety forenzního psychiatra Franka Urbanioka, který je odborníkem na práci s násilnou osobou a šéflékařem nápravného ústavu v Kantonu Curych. Toto setkání přimělo pana Hrubého přemýšlet o tom, kdo a jak agresorům pomáhá, nebo zda se agresor dokáže změnit. Začal studovat literaturu na problematiku násilí a agrese, spolupracoval s dalšími odborníky, a také s agresivními klienty, kteří absolvovali skupinovou terapii a nyní žijí partnerský život bez násilí. Skupinový terapeutický program ukázal, že je možná změna života k lepšímu, že agresori jsou schopni změnit svůj dosavadní způsob života.

Agresory srovnává k osobám závislým. Jelikož i závislým osobám se pomáhá a například alkoholici dokážou žít po zbytek života bez alkoholu. Úspěch shledává i v tom, že dokáže klienty přijmout a důvěřovat jim, a také je dobré, když klienti důvěřují terapeutovi. Vytvoří si vztah. Ve skupinové terapii je důležité to, aby se klientům dával stejný čas a prostor, skupinové dění se přijímá s klidem a terapeuti jsou s klienty v přítomném čase. V žádném případě klienty nesoudí, ale respektují je. Pomoc v úspěšné léčbě vidí i pan Hrubý v tom, že klienti vědí, co ten druhý prožívá, rozumí jinému agresorovi, protože se ve všech odehrávají podobné či stejné pocity, emoce. Klientům se uleví, když ví, že na to nejsou sami a jsou tu i lidé, kteří prožívají to stejné, co oni. Funguje mezi nimi zpětná vazba.

Na terapii docházejí lidé různého vzdělání, různorodých zájmů a široké škály profesí. Společným znakem však pro ně je to, že mají nízké sebevědomí a ztratili sebeúctu. (Hrubý, 2014)

4.2 Instituce pomáhající agresorům domácího násilí

Agresorům se v České republice nedostává pomoci. Tato pomoc zaostává daleko za pomocí obětí domácího násilí. Jestliže si agresor uvědomuje své násilí, ví, že to není v pořádku a má snahu s tím něco dělat, tak je pro něj vyhledání pomoci daleko obtížnější než, když pomoc hledá oběť. Načež je většina organizací v Praze. V Karlovarském kraji není žádná organizace, která by vyloženě pomáhala agresorům. V intervenčním centru v Sokolově se nabízí pouze párová terapie, pokud o ni pár stojí.

Agresor pomoc vyhledává sám, jemu nařízena soudně, doporučena jinými institucemi jako například Policií ČR, Probační a mediační službou nebo i psychiatrem.

Při práci s agresory se využívá hlavně technik jako systémové psychoterapie, logoterapie nebo behaviorální terapie. Často terapie bývají doplněné o nácviky asertivity nebo dovedností při zvládání agrese. Terapeuti pracují s agresory individuální formou, skupinovou formou či v páru. Psychoterapeutická činnost pracuje zejména s agresí pachatele, díky čemuž nastolí v rodině či jiném soužití rovnováhu a dojde tak k ochraně obětí. (Toufarová, 2008)

V této podkapitole představím organizace, které pomáhají agresorům a lidem, kteří mají násilné chování vůči svým blízkým, ale i širokému okolí.

4.2.1 Program Viola

Tento projekt zaštiťuje intervenční centrum v Praze, které je součástí příspěvkové organizace Centrum sociálních služeb Praha. Intervenční centrum pracuje s lidmi ohroženými domácím násilím. Pro zmírnění následků domácího násilí v rodině je důležité pracovat s oběma aktéry domácího násilí. Z tohoto důvodu vznikl program VIOLA.

Tento program je vhodný pro muže i ženy, kteří:

- „mají konfliktní vztahy se svými blízkými
- jsou původci násilného chování
- byli policejně vykázáni ze společného bydlení
- hledají pomoc pro své blízké a známé
- jsou starší 18-ti let“ (Simon, s.86, 2014)

Program Viola nabízí svým klientům telefonické i osobní konzultace s psychologem. Psychologové nabízejí poradenství či psychoterapii. Psychoterapii nabízejí individuální, ale i párovou, kam dochází oběť a násilník. Pro klienty je jistě výhodné, že v tomto programu mohou vystupovat zcela anonymně a služba je pro ně bezplatná. (Simon, 2014)

Násilné osoby nelze škatulkovat. Každého jedince bychom měli brát individuálně, i když spáchá trestný čin, dopouští se násilí na partnerovi nebo dokonce zabije. Jakožto sociální pracovníci nemůžeme opovrhovat lidmi a dávat jim najevo, že se nám hnusí. Agresora bereme jako individuální bytost. Jako někoho, kdo má své zájmy, vzdělání, ekonomickou situaci, sociální vztahy či bytovou situaci. S každým jedincem pracujeme odlišně, nelze si tedy určit způsob práce, který budeme aplikovat na všechny.

Pan Simon tvrdí, že samotným násilím a agresí se tolik nezabývají. Stává se, že situace bývá vyhrocená a hledá se aktuální řešení nebo je vnější situace poměrně stabilizovaná, a oni se zaměřují na dlouhodobé řešení, a tím je právě hledání příčin agrese, násilí a konfliktů. (Simon, 2014)

4.2.2 Liga otevřených mužů LOM

Patronem LOMu je od roku 2009 Bílá stužka. Zabývají se prevencí násilí v rodinách, jehož průvodci jsou muži. Jsou ve shodě s mnoha odborníky, že naprostá většina agresorů má násilné chování naučené, účelné a zaměřené, a jako takové jde změnit.

LOM poskytuje mužům, kteří nezvládají svou agresivitu a své rozpře řeší s partnerkami násilím, bezplatné anonymní poradenství.

„**Agrese je O.K.**“ je kurz, který se zaměřuje na děti a dospívající chlapce, kteří mají problém s ovládnutím agrese.

Téma mužské síly a násilí ve vztazích je jednou z nejdůležitějších oblastí, kterým se účastníci LOMu věnují. Muži se potřebují naučit zvládat svou sílu, jinak se ocitnou na kolotoči nezvládnutelné agresivity. (Herdová, 2014)

4.2.3 SOS Centrum Diakonie

V roce 2009 zahájili projekt „Stop násilí ve vztazích.“ Od této doby došlo k mnohým změnám. Práce s agresivním jedincem pro řešení problému došla uznání u dalších odborníků, kdy se této práci věnují různé instituce.

Do programu „Stop násilí ve vztazích“ se mohou zapojit lidé, kterým je nad 18 let, páry, u nichž nedošlo k ohrožení na životě a páry, u nichž párové setkání neohrožuje soužití, ale naopak pomáhají k vzájemnému pochopení a nalezení nových způsobů chování.

Klienti nejčastěji přichází dobrovolně nebo pracovníky kontaktují e-mailem. Píší, ale i osoby, které jsou svědky agresivního jednání nebo i osoba ohrožená. E-mail je pro jedince výhodný tím, že mohou být ukryti v anonymitě a rozmyslet si, jak formulují svůj příběh. Klientům, kterým je program nařízen nebo doporučen využívají nejčastěji telefonický kontakt přes helplinku.

Program má prodlouženou motivační fázi, jelikož vedle dobrovolných klientů přicházejí i ti, kteří to mají nařízené. Práce je především cílena na páry, to ale neznamená, že nemůže přijít jednotlivec. (Šašková, 2014)

5 Právní pomoc obětem trestných činů

Nejzákladnější a nejzásadnější dokumenty, které se dotýkají problematiky domácího násilí, jsou Listina základních práv a svobod (2/1993 Sb.) a Ústava České republiky (1/1993 Sb.) v níž je Listina ukotvena.

Listina základních práv a svobod vznikla po II. světové válce, aby nedocházelo k zruďným činům, které byly páčány na lidech za dob I. a II. světové války. Listina má lid chránit, aby na nich nebylo vykonáváno vykořisťování, utlačování, mučení, omezování jejich svobody nebo snížení jejich důstojnosti Vřichni lidé jsou si rovni bez ohledu na to, jakého jsou vyznání, pohlaví, věku, sexuální orientace apod. Pachatel domácího násilí se dopouřtí nelidského jednání, kdy výře zmíněné věci oběti provádí. Je třeba, aby se oběť proti tomuto jednání mohla bránit a chránit se. Oběť domácího násilí má **právo na informace**.

Zákon poskytuje řiroký okruh práv, který slouží pro zlepření postavení oběti. Reálné zlepření postavení oběti, poskytnutí rychlé, efektivní pomoci a ochrany, záleží také na informovanosti o právech a možnostech využití, které oběť má. Důležité je, aby pomáhající pracovník dokázal obětem předat kvalitní a pravdivé informace o právu, a tak je zkompetentil a dokázal jim pomoci. Vřechny osoby, které jsou zapsané v Registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů (pomáhající organizace nevyjímaje) jsou povinny obětem poskytovat informace. Převážně informace o poskytovaných službách pro oběti včetně jejich zpoplatnění a dostupnosti. Dále oběť informovat o jejich právech dle zákona o obětech trestných činů. Také má právo znát práva poškozenného dle trestního řádu a v neposlední řadě mít informace o trestním řízení a postavení oběti v něm. (Danková, Pelc, 2014)

V podkapitolách se dále budu zabývat zákonem o sociálních službách, trestním právem, institutem vykázání a přestupkovým právem.

5.1 Trestně právní problematika domácího násilí

Mnoho obětí tají skutečnost domácího násilí, a tak chrání svého mučitele. Oběť využívá trestního práva, až když vyčerpá vřechny možnosti bránění se. V tento moment pak využívá trestního práva.

5.1.1 Trestní oznámení

Dle zákona č. 141/1961 o trestním řízení soudním (trestní řád) má oběť právo podat trestní oznámení na agresora. (Zákon č.141/1961 Sb., o trestním řízení soudním)

Jestliže je oběť napadena agresorem fyzicky, měla by vyhledat lékařskou pomoc a nechat si zapsat do lékařské zprávy, jak byla napadena, a jaká zranění utrpěla. Poté by měla vyhledat policejní služebnu a na pachatele podat trestní oznámení. Oběť má právo nechat si sepsat protokol o trestním oznámení. Tento protokol by měli policisté oběti přečíst, jestliže by byly nějaké nesrovnalosti, mělo by se to v protokolu opravit.

Oběť má možnost podat trestní oznámení ve formě dopisu přímo na státní zastupitelství, jestliže potřebuje čas, aby se připravila na výslech policie. Poté je oběť pozvána na příslušné oddělení Policie ČR, která oběť předvolává k tzv. podání vysvětlení. (Bednářová, Macková, Prokešová, 2006)

5.1.2 Zahájení trestního stíhání

Trestní stíhání může vyšetřovatel zahájit ve chvíli, kdy okolnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin a je dostatečně odůvodněné, že trestný čin spáchala určitá osoba. U trestných činů, které jsou spáchány v souvislosti s domácím násilím, je třeba výslovného souhlasu oběti domácího násilí. Souhlas s trestním stíháním není třeba pouze v případě, je-li agresor obviněn z trestného činu Týrání osoby ve společně obývaném bytě či domě. (Bednářová, 2006)

5.2 Trestní právo hmotného

Agresoři jsou často stíháni za věci, které se během domácího násilí dopouštějí. Především bývají stíháni za týrání osoby ve společně obývaném bytě nebo domě, za vydírání, ublížení na zdraví, znásilnění, omezování osobní svobody, zbavení osobní svobody, zavlčení do ciziny, útisk, násilí proti skupině obyvatelů a jednotlivci, nedovolené ozbrojování, loupež, vražda, účast na sebevraždě apod. V této kapitole popíši některé zmíněné trestné činy.

5.2.1 Týrání osob žijící ve společně obývaném bytě nebo domě

„V České republice se od roku 2004 poprvé v trestním zákoně objevil trestný čin týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě nebo osoby blízké (§ 215a zák. č. 140/1961 Sb., trestního zákona; v současné době obdobně trestný čin týrání osob ve

společném obydlí podle § 199 zák. č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku).“ (Kotková a kol, s. 15, 2014)

Podle tohoto ustanovení lze tomu, kdo týrá osobu blízkou nebo jinou žijící s ním ve společné domácnosti, uložit trest na 6 měsíců až 4 roky odnětí svobody. Pokud v tomto jednání pachatel pokračuje delší dobu, anebo tento čin spáchá zvlášť surovým způsobem či vůči více osobám, tak lze uložit trest 2 až 8 let odnětí svobody. Dojde-li k vážnému poškození na zdraví či usmrcení bude trest činit 5 až 12 let odnětí svobody. Týráním zde nemyslí pouze fyzické napadání, ale i psychické násilí, utlačování, ponižování apod. (Trestní řízení: *Domácí násilí v trestním právu. Trestní řízení.* [on-line].[2016-02-23])

„Od roku 2007 vstoupil v platnost zákon na ochranu před domácím násilím (zákon č. 135/2006 Sb., kterými se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím), který představoval zcela nový přístup k řešení problematiky domácího násilí.“ (Kotková a kol., s. 15, 2014)

Tento zákon zavedl institut vykázání, o kterém se zmiňuji v kapitole 5.3. Dále byl upraven zákon o sociálních službách a vznikla tak intervenční centra, která pomáhají osobám ohroženým domácím násilím. (§ 60a zák. č. 108/2006 Sb., o sociálních službách). (Kotková a kol., 2014)

5.2.2. Znásilnění

Trestného činu znásilnění se dopustí ten, kdo násilím nebo pod pohrůzkou násilí donutí jiného k pohlavnímu styku nebo k takovému činu zneužije bezbrannosti jiného. Do znásilnění spadá i vynucený anální a orální styk.

Trestní sazba je zde závislá na věku oběti. Byla-li znásilněná osoba starší 18 let, hrozí pachateli 2 až 8 let odnětí svobody. Pokud bylo oběti 15 let, ale méně jak 18 let, hrozí pachateli trest odnětí svobody ve výši 3 až 10 let. Jedinec, který se dopustí trestného činu na osobě mladší 15 let bude odsouzen k trestu odnětí svobody, a to ve výši od 5 do 12 let. (Bednářová, 2006)

5.2.3 Ublížení na zdraví

Ublížení na zdraví je u domácího násilí častým jevem. Agresor svou oběť může fyzicky napadat (*nejen fyzicky, lze zařadit i psychickou újmu*), kdy tímto způsobem utrpí vážné zranění, které ji v budoucím životě může omezovat. Oběť, díky vážnému zranění nebude moci vykonávat zaměstnání, přijde o finanční zajištění, na které byla zvyklá, ale

také může mít závažné následky, např. oběť bude upoutána na lůžku, bude odkázána na někoho jiného na péči o vlastní osobu, oběť zůstane na vozíku apod.

V rámci trestního řízení vypracuje znalec z oboru zdravotnictví znalecký posudek na posouzení závažnosti zdravotního omezení poškozené. Jestliže závěr znalce bude takový, že se následky úrazu a vyřazení z obvyklého způsobu života nekryjí s trváním pracovní neschopnosti (nebyla nutná pracovní neschopnost delší než 7 dní), bývá věc předána přestupkovému řízení příslušnému místnímu nebo městskému úřadu. (Bednářová, 2006)

Za trestný čin ublížení na zdraví může být pachatel potrestán, až na 2 léta. Za těžké ublížení na zdraví hrozí pachateli trest odnětí svobody ve výši 2 roky až 8 let. 5 až 10 let odnětí svobody hrozí pachateli, který oběti způsobí smrt. (Zákony od centrum: *Ublížení na zdraví*. [on-line].[2016-02-24])

5.2.4 Omezování osobní svobody

Omezování osobní svobody § 171 trestního zákoníku. Tohoto trestného činu se dopouští osoba, která jakýmkoliv způsobem a bez oprávnění, brání jiné osobě užívat osobní svobodu.

Pachateli, který jiné osobě bránil užívat osobní svobodu, hrozí trest odnětí svobody, až na dvě léta. (Zákony od centrum: *Omezování osobní svobody*. [on-line].[2016-02-24])

5.2.5 Zbavení osobní svobody

Zbavení osoby je intenzivnějším trestným činem než omezování osobní svobody. Zbavení osobní svobody se blíží již uvěznění. Pachatel tohoto trestného činu může být odsouzen na 3 až 8 let. (Bednářová, 2006)

5.3 Institut vykázání

1. ledna 2007 nabyl účinnosti zákon 135/2006 Sb., který zakotvil nové oprávnění Policie ČR v podobě institutu vykázání. Od tohoto roku je policie oprávněna násilnou osobu vykázat ze společného bydlení, dopouští-li se násilí na druhé osobě. Policie má také pravomoc násilnou osobu vykázat, tím ji zakázat vstup do společné domácnosti a bezprostředního okolí po dobu 10 ti dnů. (MVČR: *Domácí násilí institut vykázání a další informace*. [on-line]. [2016-02-17])

Policie může vykázat agresora i za jeho nepřítomnosti. Policista převezme od vykázané osoby veškeré klíče, kterými by se mohla dostat do společného obydlí, dále je

povinností policisty umožnit osobě vykázané převzetí osobních věcí, cenností a dokumentů. (Bednářová, Macková, Prokešová, 2006)

5.4 Přestupkové právo

Útoky domácího násilí policie spíše posuzuje jako přestupky a jsou postupovány k projednávání před přestupkovou komisí obecních úřadů. Přestupky se vyznačují tím, že to jsou protiprávní skutky, které se však vyznačují nižším stupněm společenské nebezpečnosti. Přestupky jsou projednávány z úřední povinnosti. Výjimkou jsou přestupky, které byly spáchány mezi osobami blízkými. Aby mohlo být zahájeno řízení o přestupku, musí být podáno oznámení státním orgánem, policií, obcí, právnické osoby či občanem.

Nejčastější přestupky týkající se domácího násilí jsou přestupky proti občanskému soužití (§ 49 zákon o přestupcích) a proti veřejnému pořádku (§ 47 zákon o přestupcích). (Voňková, 2004)

Přestupku proti občanskému soužití se dopouští ten, kdo:

1. „jinému ublíží na cti tím, že ho urazí nebo vydá v posměch,
2. jinému z nedbalosti ublíží na zdraví,
3. kdo úmyslně naruší občanské soužití vyhrožováním újmou na zdraví, nepravdivým obviněním z přestupku, schválnostmi nebo jiným hrubým jednáním.“ (Voňková, 2004, s. 93)

Přestupky proti občanskému soužití se řadí mezi tzv. přestupky návrhové, lze je projednat pouze na návrh postižené osoby, a to nejpozději do tří měsíců ode dne, kdy se o přestupku dozvěděla nebo o postoupení věci orgánem činným v trestním řízení. Přestupek nelze projednat, jestliže od spáchání uplyne 1 rok. (Voňková, 2004)

Časté jsou rovněž přestupky proti veřejnému pořádku, kdy jsou pro domácí násilí zejména typické tři. Přestupku proti veřejnému pořádku se dopustí ten, kdo:

1. „neuposlechne výzvy veřejného činitele při výkonu jeho pravomoci,
2. poruší noční klid,
3. vzbudí veřejné pohoršení.“ (Voňková, 2004, s. 94)

5.5 Zákon o sociálních službách

V této podkapitole budu vycházet ze zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách. Popíši, kde služby, které osoby ohrožené domácím násilím mohou využívat.

5.5.1 Sociální poradenství

Na základní sociální poradenství má nárok každá osoba. Jestliže přijde oběť do nějaké instituce či organizace, kde figurují sociální pracovníci, tak by jí měli být schopni říct, kam se na pomoc obrátit v případě domácího násilí.

Odborné sociální poradenství je již specifikované na cílové skupiny. Obětím domácího násilí by tedy měla nabídnout adekvátní pomoc například intervenční centra, která se specializují na oběti domácího násilí.

5.5.2 Tísňová péče

Jedná se o terénní službu. Tísňová péče poskytuje nepřetržitou distanční hlasovou a elektronickou komunikaci s osobami, které jsou vystaveny stálému vysokému riziku ohrožení zdraví nebo života v případě náhlého zhoršení jejich zdravotního stavu nebo schopností. (Zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách)

5.5.3 Telefonická krizová pomoc

Jedná se také o terénní službu. Telefonická krizová pomoc je poskytována na přechodnou dobu, a to osobám, které se nacházejí v situaci ohrožující zdraví nebo života či v jiné obtížné životní situaci, kterou nemohou přechodně řešit vlastními silami. (Zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách)

5.5.4 Azylové domy

Poskytují pobytové služby na přechodnou dobu osobám v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení. (Zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách)

5.5.5 Krizová pomoc

Krizová pomoc nabízí ambulantní, terénní i pobytovou službu na přechodnou dobu. Tato pomoc je pro osoby, které se nacházejí v situaci ohrožení zdraví nebo života, kdy přechodně nemohou řešit svou nepříznivou sociální situaci vlastními silami. (Zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách)

5.5.6 Intervenční centra

O intervenčních centrech se rozepíši v kapitole 6 Intervenční centrum v Karlovarském kraji pro osoby ohrožené domácím násilím.

6 Intervenční centrum v Karlovarském kraji pro osoby ohrožené domácím násilím

V této kapitole představím intervenční centrum pro oběti domácího násilí v Sokolově, jelikož jsou jediní na celý Karlovarský kraj, kteří obětem domácího násilí poskytují pomoc. Samozřejmě je zde Policie ČR, Probační a mediační služba, Azylové domy aj. Toto intervenční centrum je však zaměřené přímo na oběti domácího násilí, je to jejich cílová skupina. V centru ví, jak s oběťmi jednat, a jak s nimi pracovat.

Intervenční centrum spadá pod obecně prospěšnou společnost Pomoc v nouzi, o.p.s. Pomoc v nouzi dále zaštiťuje Azylový dům pro matky s dětmi a Azylový dům pro jednotlivce, Dům na půl cesty, Nízkoprahové denní centrum, pečovatelskou službu a dluhovou poradnu.

V kapitole se nebudu zabývat jinými intervenčními centry v České republice, které pomáhají obětem domácího násilí, jelikož je má diplomová práce směřovaná na Karlovarský kraj.

6.1 Intervenční centrum Sokolov

Intervenční centrum se nachází na adrese J.K. Tyla 461 v Sokolově. V tomto centru pracují 4 pracovníci, z čehož jsou 3 ženy sociální pracovnice a 1 muž sociální pracovník. Vedoucí intervenčního centra má vysokoškolské vzdělání, kde získala titul Mgr., zbylí tři sociální pracovníci mají vystudovanou Vyšší odbornou školu.

Pracovníci působí i na pracovištích v Chebu a Karlových Varech, kam v týdnu dojíždějí. V Karlových Varech je pracovník dostupný každý čtvrtek od 8:00 – 15:00 hod. a v Chebu pracovník působí, každé úterý v tentýž čas jako je tomu v Karlových Varech. Do pracoviště docházejí většinou telefonicky objednaní klienti.

Intervenční centrum nabízí své služby všem, kteří jsou ohroženi domácím násilím, jsou vystaveny násilnému chování ze strany blízkých či osob žijících s nimi v jedné domácnosti, bez omezení věku. Jestliže se jedná o práci s jedinci mladšími 18 let, spolupracují s orgánem sociálně právní ochrany dětí.

Intervenční centrum své služby neposkytuje násilným osobám vykázaným ze společného obydlí. (Chalupníková-Doležalová, E., Osobní sdělení. 10. 2. 2016, 9:00 hod. Intervenční centrum)

Intervenční centra jsou ukotvena v zákoně 108/2006 Sb., o sociálních službách pod §60a.

„1) Na základě vykázaní ze společného obydlí podle zvláštního právního předpisu²⁶⁾ je osobě ohrožené násilným chováním vykázané osoby nabídnuta pomoc nejpozději do 48 hodin od doručení kopie úředního záznamu o vykázaní intervenčnímu centru. Pomoc intervenčního centra může být poskytnuta rovněž na základě žádosti osoby ohrožené násilným chováním jiné osoby obývající s ní společné obydlí nebo i bez takového podnětu, a to bezodkladně poté, co se intervenční centrum o ohrožení osoby násilným chováním dozví. Sociální služby v intervenčním centru jsou poskytovány jako služby ambulantní, terénní nebo pobytové.

2) Služba podle odstavce 1 obsahuje tyto základní činnosti:

- a) sociálně terapeutické činnosti,
- b) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

3) Služba podle odstavce 1 poskytovaná formou pobytových služeb obsahuje vedle základních činností uvedených v odstavci 2 tyto základní činnosti:

- a) poskytnutí ubytování,
- b) poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy.

4) Součástí služby je zajištění spolupráce a vzájemné informovanosti mezi intervenčními centry, poskytovateli jiných sociálních služeb, orgány sociálně-právní ochrany dětí, obcemi, útvary Policie České republiky a obecní policie, jakož i ostatními orgány veřejné správy.“ (Zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách)

6.1.1 Poslání organizace

Posláním centra je činnost zaměřená na přechodnou sociální pomoc a nehmotnou podporu osobám, které jsou ohrožené domácím násilím, a to zejména osoby v Karlovarském kraji.

Klientům či potencionálním klientům se poskytuje, jak osobní, telefonické nebo osobní konzultace. Uživatelům se zprostředkovává odborné návazné služby. Využívá také mezioborovou spolupráci s jinými organizacemi a vyvíjí propagační činnost zaměřenou na předávání informací o domácím násilí veřejnosti. (Chalupníková-Doležalová, E., Osobní sdělení. 10. 2. 2016, 9:00 hod. Intervenční centrum)

6.1.2 Cíle organizace

Cílem této organizace je především pomoci člověku porozumět situaci, v níž se nachází, najít životní jistoty, o které by se mohl opřít, a podpořit tak jeho dovednosti vedoucí k samostatnému řešení.

6.1.3 Spolupráce a další pomoc osobám ohroženým domácím násilím v Karlovarském kraji

V Karlovarském kraji bezpochyby osoby ohrožené mohou o pomoc oslovit PČR, případě, že je domácí násilí kvalifikováno jako trestný čin, lze oslovit státní zastupitelství.

Intervenční centrum úzce spolupracuje s orgánem sociálně právní ochrany dětí, jelikož děti jsou často v rodinách, u kterých se domácí násilí odehrává.

Azylové domy spadají také do spolupráce intervenčního centra. Jsou pod jednou organizací Pomoc v nouzi o.p.s. a spolupráce je oboustranná. Někdy hledá intervenční centrum ubytování pro své klienty, tak je azylový dům nasnadě. Pracovnice v azylovém domě mohou odkázat své klientky na Intervenční centrum, když se při poskytování služeb klientkám dozvědí, že jsou ohrožené domácím násilím. S azylovými domy pracují nejen v Sokolově, ale také v Chebu a Karlových Varech.

Spolupráce je zajištěna i s místními psychiatry, jestliže oběť potřebuje medikaci pro zlepšení svého psychického a duševního zdraví.

Spolupráce s poradnou pro manželství, rodinu a mezilidské vztahy je také zajištěna, jestliže chce pár docházet na terapie a zachránit si svůj vztah. S pachateli v intervenčním centru, zatím pracuje vedoucí intervenčního centra, která tuto práci provádí na vyslovené přání oběti, kdy si chce zachovat vztah s agresorem. V takovém případě poskytuje páru podpůrnou terapii v rámci pěti konzultací. Jestliže chce pár zacházet dlouhodobě, nabízí paní magistra své placené soukromé terapeutické praxe.(Chalupníková-Doležalová, E., Osobní sdělení. 10. 2. 2016, 9:00 hod. Intervenční centrum)

7 Interdisciplinární přístup k problematice domácího násilí

Lze říci, že fenomén domácího násilí spadá do všech oblastí lidského života. S touto problematikou se setkávají lékaři, policisté, sociální pracovníci, právníci, soudci, psychologové, pedagogové aj. Bezpochyby se tak zapojuje do řešení situace mnoho institucí a organizací. Domácí násilí se dotýká, každého člena rodiny, který je přítomen u násilí, které je konáno agresorem. Proto je třeba interdisciplinární spolupráce, která se zaměřuje na pomoc všem členům domácnosti.

7.1 Zdravotnická zařízení

Zdravotníci se s oběťmi domácího násilí setkávají poměrně často. Většina z nich o svých zraněních lže. Lékaři dokážou odhadnout, kdy oběť o svých zraněních lže. V případě, kdy se lékařům tvrzení obětí nezdá, nabízejí vyslechnutí či předání kontaktu na pomáhající organizace.

Za zvlášť důležitou roli má lékař v případě násilí páchaných na seniorech. Ve většině případů, právě lékař dochází do rodiny, kde senior žije. Spolupráci se zdravotníky je dobré rozvíjet i kvůli klientům, kdy by potřebovali být v péči psychiatra. Psycholog je další osobou, se kterou by se klienti chtěli nebo potřebovali scházet. (Kotková, 2014)

7.2 Policie

Policisté jsou ti, kdo řeší vykázaní agresora, ti, kdo přijíždějí, jestliže oběť volá o pomoc. Setkávají se jak s obětí, tak agresorem.

Úkolem policistů je vyhodnocovat závažnost situace a možná rizika ohrožení života a zdraví. Policisté musejí být seznámeni s tím, jak osoba napadená reaguje, jakým způsobem reaguje osoba, která je v akutní krizi, policisté se tedy učí, jak s touto osobou jednat. Ze zákona je dána spolupráce policie a intervenčního centra, kdy je v případě vykázaní intervenční centrum informováno a má povinnost osobě ohrožené nabídnout pomoc. Policisté mohou také násilné osoby odkazovat na centra, která nabízejí pomoc agresorům. (Kotková, 2014)

7.3 Justice

Domácí násilí spadá jak do oblasti občanského práva, tak i do oblasti trestního práva. Cílem soudních rozhodnutí je zabezpečit ochranu ohrožené osobě, ale zároveň potrestat násilníka, které by mělo vést k prevenci před dalšími násilnými incidenty. Ne

vždy mají tato opatření ten potřebný efekt, pokud nedojde k nějaké formě resocializace agresorů. V jiných zemích je zcela běžné, že soud nařídí pachatelům program, který pracuje a koriguje agresory. V České republice to však není běžné. Programy pro násilné osoby v České republice jsou, avšak není jich tolik, aby soudce uložil pachateli program do rozsudku. Může to být tím, že programy nejsou dostupné v každém kraji, byl by tedy problém s dojížděním a v praxi nejsou zkušenosti s tímto soudním nařízením.

Spolupráce s Probační a mediační službou je v zahraničí také zcela běžný jev. U nás v České republice, však soud moc spolupráci s násilníkem a Probační a mediační službou nenařizuje. (Kotková, 2014)

7.4 Orgán sociálně – právní ochrany dětí

V případech, kdy dojde k vykazání, a v rodině žijí děti, je o této skutečnosti informovaný orgán sociálně – právní ochrany dětí. Ten je povinen provést šetření a zjistit, zda je prostředí, ve kterém žije, vhodné v jeho vývoji.

7.5 Pomáhající organizace

Problematickou domácího násilí se nezabývají jen intervenční centra. Často bývají manželské a rodinné poradny ty, kdo rozpoznají ve vztahu domácí násilí. Pracovníci často přemýšlejí, zda s párem budou pracovat nebo dvojici odkážou na intervenční centrum.

Nedílnou součástí pomáhajících organizací zastupují poradny pro léčbu závislostí. Osoby, které byly vystavovány domácímu násilí, mohly svůj smutek a problémy tlumit alkoholem, prášky či drogou. Pachatelé mívají také problém se závislostmi, často po abúzu drog či alkoholu bývají agresivní na svou partnerku a dochází k napadení oběti.

Samozřejmě hlavní pomoc nabízejí obětem domácího násilí Intervenční centra. V některých městech České republiky nabízejí Intervenční centra pomoc nejen obětem, ale i pachatelům domácího násilí. V kapitole 3.2 jsem vyjmenovala organizace a programy, které se zabývají agresory domácího násilí.

Obětem domácího násilí, také poskytují své útočiště azylové domy. Mezi organizace, které obětem pomáhají, lze zařadit nepřetržitou telefonickou pomoc poskytovanou *DONA* linkou, *ROSA* je informační a poradenské centrum pro ženy/oběti domácího násilí, *Bílý kruh bezpečí* se nezabývá jen oběťmi domácího násilí, ale všemi oběťmi trestných činů. Známé je také krizové centrum *RIAPS*, které nabízí obětem útočiště.

8 Příprava a realizace výzkumného šetření

Hlavním cílem diplomové práce je zjistit to, jak je realizována sociální práce s agresory domácího násilí v rámci intervenčního centra v Karlovarském kraji. Vedlejší cíl jsem si určila, až v průběhu výzkumného šetření, kdy mi bylo nabídnuto mými známými, že mi mohou poskytnout rozhovor k diplomové práci jako bývalé oběti fyzického a ekonomického domácího násilí. Z těchto rozhovorů sepiši kazuistiku, a tímto nastíním to, jací agresori dokážou být ke svým obětem. Zeptám se těchto obětí, zda si myslí, že by bylo dobré, aby se odborníci věnovali i agresorům domácího násilí, a tím by byl agresor schopen harmonického vztahu.

V této kapitole, tak formuluji cíle mého výzkumného šetření, kde si v přehlednosti pomohu transformační tabulkou, popíši použité metody a techniky, kterých jsem využívala, ke sběru dat, dále popíši výzkumný vzorek. Také si popíši možná rizika při realizaci výzkumu a v neposlední řadě vyličím realizaci výzkumu.

8.1 Formulace cílů

Hlavním výzkumným cílem je zjistit tedy to, jak je realizována sociální práce s agresory domácího násilí v rámci intervenčního centra v Karlovarském kraji. Abych dosáhla tohoto hlavního cíle, musela jsem formulovat dílčí výzkumné otázky, díky jejichž pomoci se mi podaří dosáhnout hlavního výzkumného cíle.

První dílčí výzkumnou otázkou je zjistit jaké je zaměření služeb intervenčního centra v Karlovarském kraji. Tyto informace jsou dostupné na stránkách organizace Pomoc v nouzi, ale já si to chci přesto tazatelskými otázkami ověřit, neboť se plánuji zeptat i na to, zda tato organizace uvažovala o rozšíření služby na pomoc agresorům domácího násilí, a také mě zajímá, zda by si sociální pracovníci intervenčního centra přáli pracovat s agresory domácího násilí.

Druhá dílčí výzkumná otázka je zaměřená na to, jakým způsobem intervenční centrum pracuje s agresory domácího násilí. Z praxe vím, že intervenční centrum s agresory nepracuje. Pouze jsem věděla, že vedoucí intervenčního centra prošla výcvikem na pomoc lidem, co nezvládají svou agresi. Víím, že párům poskytuje soukromé terapie. Od mé práce uplynul již rok. Věděla jsem, že vedoucí intervenčního centra bude přijímat novou sociální pracovníci, proto mě zajímalo, zda nová pracovníce neprošla také výcvikem. Nebo ho i ostatní pracovníci centra mohli absolvovat.

Třetí dílčí výzkumná otázka se zaměřuje na to, jaké jiné služby se v Karlovarském kraji, nabízejí agresorům domácího násilí. Zde chci zjistit to, jestli sociální pracovníci intervenčního centra vědí, že by se v našem kraji realizovala služba, která nabízí pomoc agresorům domácího násilí. Zdali vědí o sociálním pracovníkovi, jiném odborníkovi či o terapeutickém programu, který by pomáhal agresorům domácího násilí, zde v Karlovarském kraji.

Čtvrtá dílčí výzkumná otázka zkoumá to, jak vnímají pracovníci intervenčního centra v Karlovarském kraji, přínosy práce s agresory domácího násilí. Zde se zaměřím na to, v čem si sociální pracovníci myslí, že by se změnila problematika domácího násilí, kdyby pomoc byla věnována i agresorům domácího násilí v rámci intervenčního centra. Jakým způsobem si sociální pracovníci myslí, že by se změnil vztah lidí, kde se odehrávalo domácí násilí, jakým způsobem si myslí, že by se dokázal změnit agresor a v neposlední řadě, jestli by tato práce s agresory domácího násilí byla pro sociální pracovníky přínosná.

Pátá dílčí výzkumná otázka je zaměřená na primární, sekundární a terciární prevenci v intervenčním centru. Tato otázka má zjistit to, jakým způsobem by probíhala primární, sekundární a terciární prevence u agresorů domácího násilí v intervenčním centru. Chtěla jsem, aby se sociální pracovníci nad touto skutečností zamysleli.

Šestá dílčí výzkumná otázka se ptá, co obnáší práce s agresorem domácího násilí sociálním pracovníkům intervenčního centra. Zde zjišťuji, jestli by práce s agresory narušila sociálním pracovníkům jejich zaběhnutý režim. Jestli by díky pomoci agresorům domácího násilí museli přijmout nové pracovní síly, a co by to pro ně znamenalo. Předpokládala jsem, že by se sociální pracovníci museli vzdělávat, projít výcviky, co by jim tedy toto studium vzalo nebo dalo. Celkově zkoumám to, zda by práce s agresory ovlivnila sociálním pracovníkům jejich osobní život, finanční ohodnocení či jejich čas.

Sedmá dílčí výzkumná otázka se ptá sociálního pracovníku, co si myslí, že je hlavním problémem toho, že se agresori dopouštějí domácího násilí. Zda přisuzují vinu alkoholu, drogám, agresorovi zkušenosti z dětství či za to může jeho cholerická povaha. Jestli sociální pracovníci předpokládají, že tyto jevy ovlivňují agresorovu povahu.

Poslední **osmá dílčí výzkumná otázka** zkoumá sociální pracovníky, jaký mají názor na řešení a pomoc problematiky domácího násilí. A to v celé České republice, ale i pouze v Karlovarském kraji. Co si myslí o podpůrných programech či terapeutických skupinách, které jsou agresorům domácího násilí nejvíce dostupné zejména v Praze. Ptám se, zda by tyto programy měly fungovat v každém kraji.

Na zjištění těchto dílčích výzkumných otázek (dále jen DVO) jsem zvolila celkem 31 tazatelských otázek (dále jen TO), které vyličím v následující transformační tabulce.

Tabulka č. 1: Transformační tabulka

Hlavní výzkumný cíl	Dílčí otázky	Indikátory	Tazatelské otázky
Zjistit jak je realizována sociální práce s agresory domácího násilí v rámci Intervenčního centra v Karlovarském kraji.	DVO 1: Jaké je zaměření služeb Intervenčního centra v Karlovarském kraji?.	Zaměření služeb	TO 1: Vaším zřizovatelem je Pomoc v nouzi. Oni Vám tedy ukládají, komu budete služby poskytovat nebo jste řízení pouze zákonem 108/2006 Sb., o sociálních službách?
			TO 2: Kdo spadá do vaší cílové skupiny klientů?
			TO 3: Přemýšlel/a jste Vy osobně, že byste se agresorům chtěl/a věnovat?
	DVO 2: Jakým způsobem pracuje intervenční centrum v Karlovarském kraji s agresory domácího násilí?	Sociální práce s agresory domácího násilí	TO 1: Jakým způsobem pracujete s agresory domácího násilí?
			TO 2: Co Vás vede k práci s agresory, když nejsou Vaší cílovou skupinou (možnost párové terapie)?
	DVO 3: Jaké jiné	Jiné služby	TO 1: Víte o jiných

	služby se nabízí, zde v Karlovarském kraji, na pomoc agresorům domácího násilí?	nabízející pomoc agresorům domácího násilí	službách v Karlovarském kraji, které by řešily pomoc agresorům DN?
			TO 2: Víte o sociálním pracovníkovi v Karlovarském kraji, který by řešil agresorovu násilnou povahu a pracoval s ním na zlepšení situace?
			TO 3: Víte o programu v Karlovarském kraji, který nabízí pomoc agresorům DN a řeší s nimi jejich násilnou povahu?
			TO 4: Víte o jiném profesionálovi v Karlovarském kraji, který se zabývá pomocí agresorovi domácího násilí?
	DVO 4: Jaké jsou přínosy práce s agresorem domácího podle pracovníků IC v Karlovarském kraji?	Přínosy práce s agresorem domácího násilí	TO 1: V čem myslíte, že by se změnila problematika DN, kdyby byla agresorům nabízena pomoc v IC?
			TO 2: Jakým způsobem myslíte, že by se změnil vztah lidí, kde se odehrávalo DN, kdyby byly pro agresora dostupné služby IC?

			TO 3: Jakým způsobem myslíte, že by se agresor DN dokázal změnit?
			TO 4: V čem by byla pro Vás osobně práce s agresorem DN přínosná?
	DVO 5: Jak by byla zaměřené sekundární a terciární prevence v IC?	Sekundární a terciární prevence	TO 1: Jakým způsobem by byla zaměřená sekundární prevence na agresory DN v IC?
			TO 2: Jakým způsobem by byla zaměřená terciární prevence na agresory DN v IC?
	DVO 6: Co obnáší práce s agresorem DN sociálním pracovníkům v IC?	Přínos práce s agresorem domácího násilí	TO 1: Jakým způsobem by narušila práce s agresory Váš zaběhnutý pracovní režim?
			TO 2: Co by pro Vás znamenalo, kdyby se musely přijmout nové pracovní síly, díky tomu, že se budou služby IC zaměřovat i na agresory DN?
			TO 3: Jakým způsobem by ovlivnila práce s agresory DN Váš čas?
			TO 4: Jakým

			způsobem by bylo ovlivněno Vaše finanční ohodnocení, díky práci s agresory DN?
			TO 5: Jakým způsobem by byl ovlivněn Váš osobní život, díky práci s agresory DN?
	DVO 7: Co je hlavním problémem, že se agresori dopouštějí DN?	Hlavní problém při dopouštění domácího násilí	TO 1: Jakou roli má podle Vás alkohol při páčání DN agresorem?
			TO 2: Jakou roli mají podle Vás drogy při páčání DN agresorem?
			TO 3: Jakou roli si myslíte, že má v DN rodinné zázemí, odkud agresor pochází, kde vyrůstal?
			TO 4: Jakou roli si myslíte, že má v DN cholerický či výbušný partner?
	DVO 8: Je podle Vás dostatečně zajištěna pomoc účastníkům DN?	Pomoc účastníkům domácího násilí	TO 1: Jakým způsobem hodnotíte pomoc všem zúčastněným osobám DN v České republice?
			TO 2: Jakým způsobem hodnotíte pomoc všem zúčastněným osobám DN v

			Karlovarském kraji?
			TO 3: Jakým způsobem vnímáte podpůrné programy a organizace, které nabízejí pomoc agresorům DN?
			TO 4: Jaký máte názor na to, že většina pomoci se agresorům dostává zejména v Praze?
			TO 5: Myslíte si, že je sociální pracovník adekvátním pracovníkem při poskytování pomoci agresorům DN?
			TO 6: Myslíte si, že by podpůrné programy na pomoc agresorům DN měly fungovat v každém kraji?

8.2 Popis použitých metod a technik

Pro zjišťování údajů jsem zvolila kvalitativní formu šetření. Dle metodologa Creswella je definice kvalitativního výzkumu taková to: „*Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního a lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách*“ (Creswell in Hendl, s.50, 2012)

Na začátku každého výzkumu si výzkumník nejdříve zvolí téma, kterým se chce zabírat, a pak určí základní výzkumné otázky. Otázky lze doplňovat nebo modifikovat v průběhu výzkumu, ale i během sběru a analýzy dat. V průběhu výzkumu nevznikají

pouze výzkumné otázky, ale také hypotézy a nová rozhodnutí, jak modifikovat zvolený výzkumný plán a pokračovat při sběru dat i jejich analýze. Výzkumník vyhledává a analyzuje jakékoliv informace, které mu přispívají k osvětlení výzkumných otázek, provádí deduktivní i induktivní závěry. Analýza dat a jejich sběr probíhají naráz – výzkumník sbírá data, provede jejich analýzu a podle výsledků se rozhodne, která data potřebuje, a začne znovu se sběrem dat a jejich analýzou. Výzkumník během této fáze své domněnky a závěry prozkoumává, a také může navrhnout teorii o fenoménu, který pozoroval. (Hendl, 2012)

Pro zjišťování informací jsem použila tyto specifické metody. První metodou je **analýza**, což znamená, že výzkumník zkoumá data a hledá propojení mezi nimi a výzkumnými otázkami. V datech hledá uspořádání. Analýzu provádí uvnitř jednotlivých případů a porovnává data mezi případy. Analýza dat se prolíná se sběrem dat. (Hendl, 2012)

Dále jsem využila metodu **syntézy**, což je opak analýzy. Syntéza je základem pro pochopení vzájemné souvislosti jevů, dále shrnuje poznatky vedoucí k získání nových poznatků, vztahů a zákonitostí ve kvalitativně vyšší úrovni – vede k objasňování nových nebo dříve nedefinovaných vztahů a zákonitostí. (Lorenc.info: *Závěrečné práce – metodika* [on-line].[2016-03-23])

Metoda **deduktivního usuzování** postupuje od obecnějšího tvrzení k jejich aplikaci. Vychází se z určitých předpokladů, soudů nebo výroků, které jsou označovány jako předpoklady. Ty jsou poté různými způsoby hodnoceny, srovnávány a kategorizovány, na jejich základě docházíme k nějakému závěru. Deduktivní usuzování však může být nesprávné, jestliže budeme vycházet ze špatného předpokladu nebo budeme chybovat v posouzení jejich vzájemného vztahu. (Vágnerová, 2005)

Vzhledem k mému hlavnímu cíli jsem si zvolila techniku rozhovoru. Tato technika mi bude užitečná i v případě získávání informací od bývalých obětí domácího násilí. Z těchto rozhovorů následně vypracuji kazuistiku, což je další metoda kvalitativního výzkumu. Výhodou rozhovoru je, že se s respondenty vidíme tváří v tvář. Budu moci odhadnout, jestli je pro jedince určité téma nepříjemné apod. Také je zajisté výhodou, že se v rozhovoru budu moci doptávat na to, co mě napadne v průběhu respondentova vyprávění. Nevýhodou rozhovoru je, že nám respondent může podat zkreslené či nepravdivé informace.

Dle Miovského se rozhovor z terminologického hlediska nazývá interview, a to takové, které je moderované, prováděné za určitým cílem a za účelem výzkumné studie. Rozhovor probíhá s jednou, maximálně třemi osobami. Jestliže je při interview více jak tři osoby, jedná se o skupinové interview. (Miovský, 2006)

Pro zjišťování informací od sociálních pracovníků a bývalých obětí domácího násilí zvolím **polostrukturnovaný rozhovor**. U tohoto typu rozhovoru je důležité, abych si předem vytvořila určité schéma, které bude pro tazatele závazné. Schématem je zde myšleno to, že si vybereme okruhy otázek, které nás zajímají a chceme se na ně ptát. Při polostrukturnovaném rozhovoru si necháváme vysvětlit a upřesnit odpovědi účastníků, lze si tedy nechat vysvětlit, jak danou věc respondent myslel. (Miovský, 2006)

Rozhovory budu zaznamenávat se svolením respondentů na diktafon. Vidím to jako nejlepší možné řešení, kdy si záznam rozhovoru budu moci zpětně přehrát a přepsat. Také je výhodné, že se respondentům budu moci věnovat, budu moci sledovat jejich neverbální komunikaci a soustředit se na informace, které mi sdělují.

Zvukový záznam, také veškeré kvality mluveného slova, např. sílu hlasu, délku pomlky, různé doprovodné zvuky či vadu řeči a další. Záznam je tak zcela nestranný a autentický, je na něm vše, co se odehrálo. (Miovský, 2006)

Respondentům ale také vytisknu otázky, na které se mohou během rozhovoru podívat. Tyto otázky budu mít také před sebou, kam si budu případně, některé výpovědi respondentů zapisovat.

S bývalými oběťmi domácího násilí budu také provádět rozhovory. Tyto rozhovory však následně přeměním v kazuistiku. **Kazuistika** je intenzivní a detailní popis konkrétního jednotlivce a jeho případu. Kazuistiku získáváme pomocí rozhovoru, pozorování či ze záznamů práce s jedincem. Jedná se tedy o písemné shrnutí všech informací, které získáme. (Charitaopava.cz: *Kazuistika*. [on-line]. [2016-03-29])

8.3 Výzkumný vzorek

Výzkum jsem prováděla se čtyřmi pracovníky intervenčního centra v Sokolově. Tito čtyři pracovníci jsou 100% vzorek, jelikož v intervenčním centru pracují čtyři pracovníci. Provádět výzkum na sociálních pracovnících v intervenčním centru mě napadlo proto, že jsem v tomto centru byla v roce 2015 na praxi, a v té době jsem se domlouvala s vedoucí intervenčního centra na případnou spolupráci se všemi pracovníky intervenčního centra pro budoucí výzkum k mé diplomové práci.

Rozhovory budu dále provádět se svými známými, které žily ve vztahu, kde na nich bylo pácháno domácí násilí. Pro tento výzkum je budu nazývat Andrea, Pavlína a Lenka. Andrea žila ve vztahu 10 let, kdy na ní agresor páchal převážně fyzické násilí, většinou se to odehrávalo, když byl agresor posílněn alkoholem. Pavlína se setkala převážně s ekonomickým násilím po dobu 6 let, kdy její agresor byl navíc závislý na pervitinu. Lenka byla ve vztahu s mužem 5 let, kdy se na ní agresor dopouštěl převážně psychického násilí. Při realizaci tohoto výzkumu se mohu setkat s jistými riziky, které popíši v podkapitole 5.3.1.

8.3.1 Rizika výzkumu

S tímto výzkumem souvisí rizika, která mi znesnadní výzkum dokončit. Je možné, že se nebudu moci domluvit na setkání se sociálními pracovníky, a tak s nimi nebudu moci uskutečnit rozhovor. S touto variantou počítám, že se mnou všichni pracovníci nebudou moci setkat, a proto bych jím na email poslala výzkumné otázky. Tímto by mi mohli odpovědět a nemusela bych je zdržovat od práce. Avšak se může stát, že mi nepošlou ani výzkumné otázky emailem. Za takové situace bych tedy neměla 100% výzkumný vzorek, když by mi odpovědi poslal například pouze jeden pracovník. V takovém případě bych musela vycházet pouze z odpovědí, které mi budou poslány. Měla bych pouze informaci od jednoho nebo dvou pracovníků, takže bych nemohla uchopit názory všech pracovníků v intervenčním centru. Dále je možné, že by mi mé známé nechtěly poskytnout rozhovor a nemohla bych tedy nastítnit život oběti s agresorem. Mohlo by jim být nepříjemné hovořit o životě, který žily jako oběti domácího násilí po boku tyрана a raději by se semnou nesetkaly, aby si nemusely připomínat to, co zažily.

8.4 Popis realizace výzkumu

Dne 4. 2. 2016 jsem napsala email vedoucí intervenčního centra, zda bych mohla docházet do centra každé pátky, jelikož nemám výuku ve škole. Tyto pátky jsem chtěla připravovat rozhovory se sociálními pracovníky, doptávat se na věci k mé teoretické části diplomové práce, a také být v chodu intervenčního centra, abych měla představu, jak tam práce s oběťmi probíhá. Bohužel pátky jsou dny, kdy tam vedoucí intervenčního centra není, tak jsem docházet nemohla. Tentýž den jsem vedoucí intervenčního centra napsala, zda bych mohla dorazit v týdně před Velikonoci, že si připravím otázky, na které se chci ptát a udělala bych rozhovory se všemi pracovníky v intervenčním centru. Týden na to mi vedoucí odepsala, že s tím počítá a dohodly jsme se na den 22. 3. 2016. Dne 7. 3. 2016

jsem vedoucí intervenčního centra zaslala na email otázky, na které se budu chtít ptát, aby si sociální pracovníci mohli připravit odpovědi dopředu na rozhovor, který se měl uskutečnit dne 22. 3. 2016.

Dne 22. 3. 2016 jsem dorazila do intervenčního centra, kde byla pouze vedoucí intervenčního centra, a ostatní sociální pracovníci měli dovolenou nebo byli služebně v jiném městě. Vedoucí centra mi naznačila, že nemá dostatek časového prostoru, aby mi mohla poskytnout rozhovor. Řekla mi, že by pro ni a její kolegy bylo výhodnější, kdybych jim otázky, na které se chci ptát, zaslala formou dotazníku na e-mail, než abychom dělali rozhovory. Bylo by to pro ně časově přijatelnější. Na tuto nabídku jsem přistoupila, jelikož jsem o získání informací velice stála. Vedoucí centra mi přislíbila, že mi sociální pracovníci zašlou odpovědi do konce března. Tento termín byl pro mě přijatelný, jelikož v polovině dubna jsem měla v plánu doopravovat diplomovou práci, a poté ji nechat svázat. Vedoucí intervenčního centra mi své odpovědi zaslala na email dne 1. 4. 2016. Toho dne jsem poslala email vedoucí intervenčního centra, zda by mi mohla poslat dokumenty, které se týkají obětí, s jakou dokumentací pracují, abych mohla tyto dokumenty uvést v přílohách. Vedoucí mi odepsala, že tuto žádost předá kolegům a dokumenty by mi měli odeslat v pondělí 4. 4. 2016. Poté jsem vedoucí odepsala, zda by kolegové stihli v týdnu od 4. 4. do 10. 4. poslat odpovědi k mému výzkumu. Na tento email mi vedoucí intervenčního střediska neodpověděla. Dne 6. 4. 2016 jsem psala opět email vedoucí intervenčního centra, zda by mi kolegové stihli odpovědět na otázky do konce týdne, jelikož se chystám diplomovou práci dopsat a dát ke svázání. Tohoto dne mi byly zaslány zbývající odpovědi všech pracovníků intervenčního centra.

Dne 26. 3. 2016 jsem napsala bývalým obětem domácího násilí smsku, zda bychom se mohly setkat ve dnech 30. 3. 2016 a 31. 2016. Všechny tři oběti souhlasily. Rozhovory se uskutečnily ve stanovený den, probíhaly u bývalých obětí doma, kde se cítily v bezpečí. Zeptala jsem se jich, zda budu moci náš rozhovor zaznamenat na diktafon, že tento rozhovor bude sloužit jen mně a po přepisu rozhovoru záznam smažu. Také jsem jim vysvětlila, že v diplomové práci změním jejich jména a nedám do diplomové části slovo od slova, co mi řeknou, že z těchto rozhovorů udělám „příběh“. Všechny tři souhlasily, že mohu rozhovor nahrát na diktafon. Na tyto rozhovory jsem neměla připravené otázky, na které bych se chtěla ptát. Bývalým obětem jsem řekla, že bych chtěla slyšet jejich životní příběh po dobu, co žily s agresorem domácího násilí. Vysvětlila jsem jim, že by mě zajímal začátek vztahu, kdy se poznali, jak probíhal počátek jejich vztahu, dále, aby mi řekly, kdy

přišel první útok, kdy si všimly, že toto jednání není v pořádku, jak ukončily vztah, a co se dělo po ukončení vztahu, zda je agresor nějakým způsobem kontaktoval. Při vyprávění jejich příběhu jsem se doptávala na otázky, které mě v ten moment napadaly (*např. Věděla to tvoje rodina? Proč si se rozhodla v tomto vztahu zůstat? Myslíš, že bys v dalším vztahu dokázala rozpoznat, že s mužem není něco v pořádku a zavčasu ze vztahu vycouvat? Vyhledala jsi odbornou pomoc? A co bylo dál? apod.*). Otázky nebyly pro bývalé oběti stejné, odvíjely se od jejich individuálního příběhu. Jelikož šlo o mé známé, řekla bych, že rozhovor byl velice otevřený, nebylo jim nepříjemné mluvit o tom, co s nimi muži prováděly, ačkoliv jsem se bála, že mi nemusí říct vše, když jsem jejich známá, že se přede mnou budou stydět. Samozřejmě mi asi neřekly úplně vše, co se odehrávalo za dveřmi jejich domácnosti, ale i tak to byl velice otevřený rozhovor v přátelském duchu.

9 Analýza a interpretace získaných dat

V této kapitole interpretuji získaná data od sociálních pracovníků. Poté tyto data budu analyzovat, abych dokázala odpovědět na cíl mé diplomové práce.

DVO 1: Jaké je zaměření služeb Intervenčního centra v Karlovarském kraji?

TO1: Vaším zřizovatelem je Pomoc v nouzi. Oni Vám tedy ukládají, komu budete služby poskytovat nebo jste řízení pouze zákonem 108/2006 Sb., o sociálních službách?

SP1: *„Naší cílovou skupinu určuje zákon o sociálních službách. Ne naše organizace.“*

SP2: *„Komu poskytuje intervenční centrum služby je zpracováváno ve standardech kvality a v zákoně o domácím násilí. Pomoc v nouzi nám tedy nic ukládat nemůže.“*

SP3: *„Ukládá nám to zákon.“*

SP4: *„Ukládá to zákon o sociálních službách.“*

TO2: Kdo spadá do vaší cílové skupiny klientů?

SP1: *„Osoby ohrožené domácím násilím a nebezpečným pozorováním.“*

SP2: *„Osoby ohrožené domácím násilím, stalkingem a oběti trestných činů. I občané, kteří žádají sociální poradenství.“*

SP3: *„Osoby ohrožené domácím násilím.“*

SP4: *„Osoby ohrožené domácím násilím.“*

TO3: Uvažovala tato organizace, že by Intervenční centrum (dále jen IC) v Karlovarském kraji, rozšířilo službu na pomoc agresorům domácího násilí (dále jen DN)?

SP1: *„Pomoc v nouzi o možnosti poskytovat služby i agresorům momentálně neumožňuje. Neumožňuje to zákon.“*

SP2: *„Ano, ale bohužel na to nejsou finance.“*

SP3: *„Ano, uvažovala.“*

SP4: *„Ano.“*

TO4: Přemýšlel/a jste Vy osobně, že byste se chtěl/a agresorům věnovat?

SP1: *„Ano! Prošla jsem výcvikem pro práci s lidmi, kteří nezvládají svůj vztek a agresi.“*

SP2: *„Ano, ale násilná osoba to nezaplatí a stát zatím nevyčlenil finanční prostředky. V Praze stojí kurz zvládání vzteku v terapeutické skupině cca 5 000 Kč.“*

SP3: „*Ne, nepřemýšlela.*“

SP4: „*Ne.*“

Z tohoto bloku vyplývá, že Pomoc v nouzi nezasahuje do cílových skupin a chodu intervenčního centra. Intervenční centrum se řídí zákonem 108/2006 Sb., o sociálních službách. Zákonem mají udělenou cílovou skupinu, kterou je osoba ohrožená domácím násilím. Avšak organizace Pomoc v nouzi, pod kterou spadá intervenční centrum, o práci s agresory uvažovala. Jeden sociální pracovník má výcvik pro práci s lidmi, kteří nezvládají svůj vztek a věnuje se agresorům a obětem ve své soukromé praxi v párové terapii. Další sociální pracovník by se chtěl pracovat s agresory domácího násilí. A zbylí dva sociální pracovníci by s touto cílovou skupinou pracovat nechtěli.

DVO 2: Jakým způsobem IC pracuje s agresory domácího násilí?

TO1: Jakým způsobem pracujete s agresory DN?

SP1: „*S agresory pracuji pouze v případě, že osoba ohrožená domácím násilím chce s agresorem zachovat vztah a zároveň v něm domácí násilí eliminovat. Agresor si svůj problém uvědomuje, momentálně násilí nepáchá, pak má spolupráce s agresorem má podobu párové terapie.*“

SP2: „*S agresory nepracuji. Občasně, ale konzultuji s tzv. „falešnými oběťmi domácího násilí“, kteří se mohou jevit jako agresori.*“

SP3: „*Jelikož nejsem terapeut, tak s žádným.*“

SP4: „*Nejsem terapeut, tak s agresory nepracuji.*“

TO2: Co Vás vede k práci s agresory (možnost párové terapie), když nejsou vaší cílovou skupinou?

SP1: „*K práci s lidmi páchajícími domácí násilí mám několik důvodů. Klientky intervenčního centra v ní spatřují další podporu, pokud se budeme věnovat lidem, kteří domácí násilí páchají a budeme je učit zvládat jejich vztek a agresi, eliminujeme tak domácí násilí v rodinách. Pokud budu pracovat s celým rodinným systémem zasaženým domácím násilím (rodinná terapie), tak mi připadá práce věnovaná řešení domácího násilí efektivnější. Považuji za velmi potřebné uzákonit také samostatnou službu pro pachatele domácího násilí. Tímto jim tak umožnit bezplatně získat pomoc při zvládání svého vzteku a agrese.*“

SP2: „*Jelikož nejsou naší cílovou skupinou, tak s nimi nepracuji. Pokud se ale dostaví do intervenčního centra, předám jim informační letáky organizace, které se věnují této cílové skupině.*“

SP3: „*Nic mě k tomu nevede, když s nimi nepracuji.*“

SP4: „*Nepracuji s nimi, a nic mě k tomu tedy nevede.*“

Tato otázka byla především cílená na vedoucí intervenčního centra, jelikož jsem o ní věděla, že prošla výcvikem pro práci s lidmi, kteří nezvládají svůj vztek. V době, kdy jsem vykonávala praxi, v intervenčním centru, jsem věděla, že intervenční centrum bude přijímat novou pracovní sílu. Z tohoto důvodu jsem položila také otázku, jelikož jsem nevěděla, zda nový sociální pracovník neprošel výcvikem. Bylo i možné, že nějaký sociální pracovník si udělal výcvik nebo ho právě absolvuje, jelikož od té doby, co jsem vykonávala praxi, uběhl cca rok. Z této otázky jsem zjistila, že výcvik s osobami nezvládající svůj vztek, má stále jen vedoucí intervenčního centra.

DVO 3: Jaké jiné služby se nabízí, zde v Karlovarském kraji, na pomoc agresorům DN?

TO 1: Víte o jiných službách v Karlovarském kraji, které by řešily pomoc agresorům DN?

SP1: „*Nevím.*“

SP2: „*Psychiatři, psychologové, terapeuti. Někteří jsou hrazeny pojišťovnou, a jiní mají soukromou praxi. O organizacích zabývajících se výhradně agresory domácího násilí nevím.*“

SP3: „*Taková služba v Karlovarském kraji není.*“

SP4: „*Tato služba není v Karlovarském kraji řízená.*“

TO 2: Víte o sociálním pracovníkovi v Karlovarském kraji, který by řešil agresorovu násilnou povahu a pracoval s ním na zlepšení situace?

SP1: „*Nevím.*“

SP2: „*Nevím. Neznám metody jiných sociálních pracovníků v dalších organizacích. Nesetkal jsem se s žádným takovým.*“

SP3: „*Nevím.*“

SP4: „*Ne.*“

TO 3: Víte o programu v Karlovarském kraji, který nabízí pomoc agresorům DN a řeší s nimi jejich násilnou povahu?

SP1: „*Nevím.*“

SP2: „*V Karlovarském kraji nevím o takovém programu, že by tu byl.*“

SP3: „*Tak to nevím.*“

SP4: „*Ne*“

TO 4: Víte o jiném profesionálově v Karlovarském kraji, který se zabývá pomocí agresorovi DN?

SP1: „*Nevím.*“

SP2: „*Většinou vím o psychiatrech, jinak o nikom jiném ne.*“

SP3: „*Vedoucí našeho intervenčního centra v krátkodobé párové terapii, dále psychiatr, psycholog. Vždy když agresor souhlasí s pomocí.*“

SP4: „*Vedoucí našeho intervenčního centra v krátkodobé párové terapii. A psycholog, psychiatr, pokud je agresor vyhledá.*“

Tento blok otázek byl cílený na služby, které se agresorům v Karlovarském kraji dostávají. Z výpovědí sociálních pracovníků je zřejmé, že v Karlovarském kraji je služba na pomoc agresorům domácího násilí absenční. Sociální pracovníci neznají organizaci, službu, která by se zabývala pomocí agresorům domácího násilí v Karlovarském kraji. Za odborníka, který by pracoval s agresory domácího násilí, označili psychologa, psychiatra, a také vedoucí intervenčního centra, která poskytuje obětem domácího násilí a agresorům domácího násilí párovou terapii.

DVO 4: Jaké jsou přínosy práce s agresorem podle pracovníků IC v Karlovarském kraji?

TO 1: V čem myslíte, že by se změnila problematika DN, kdyby byla agresorům nabízená pomoc v IC?

SP1: „*Doufám, že by se tím přinejmenším mohla změnit intenzita útoků agresorů vůči obětem domácího násilí.*“

SP2: „*Myslím, že by se tak mohl objevit pravý důvod domácího násilí.*“

SP3: „*Špatně položená otázka.*“

SP4: „Omlouvám se, ale těmto otázkám nerozumím. Osobně bych nechtěla pracovat s agresory, pokud je mým cílem pomoci osobám ohroženým domácím násilím. Nebudu tedy odpovídat na celý blok otázek.“

TO 2: Jakým způsobem myslíte, že by se změnil vztah lidí, kde se odehrávalo DN, kdyby byly pro agresora dostupné služby IC?

SP1: „Předpokládám, že by se mohlo podařit zachovat více vztahů. Předejít tak rozvodům, rozchodům a postupně tak při práci s agresory agresivní chování ze vztahu odstranit.“

SP2: „Toto nemohu posoudit. Každý člověk zvládá svou agresivitu různě silně.“

SP3: „Netuším. Záleželo by to na účastnících domácího násilí.“

SP4: Viz odpověď DVO4, TO1

TO 3: Jakým způsobem myslíte, že by se agresor DN dokázal změnit?

SP1: „Vzhledem k tomu, že agresivní způsob chování je naučeným způsobem předpokládám, že se toto dá vyměnit za jiný, vhodně naučený způsob.“

SP2: „Normální člověk si myslím, že by se změnit dokázal. U psychicky nemocného člověka by to šlo těžce. Jde o to, aby zvládl svou agresi na základě reakce na svou partnerku nebo partnera.“

SP3: „Netuším. Nejsem psychiatr ani psycholog.“

SP4: Viz odpověď DVO4, TO1

TO 4: V čem by byla pro Vás osobně práce s agresorem DN přínosná?

SP1: „Ze vztahu nebo manželství s agresorem by mohlo odcházet méně žen a dětí. Děti by vyrůstaly v rodinách, vyrůstaly by hlavně v úplných rodinách a měly by se od koho učit správné vzorce chování.“

SP2: „Přínos pro mě samotného si neuvědomuji. Snad jen to, že, kdyby se násilí v rodinách uklidnilo, bylo by to lepší pro výchovu dětí do jejich budoucích vztahů.“

SP3: „V ničem.“

SP4: Viz odpověď DVO4, TO1

Tento blok otázek byl zaměřený do budoucna. V čem by byla sociální práce přínosná při práci s agresorem. Chtěla jsem, aby se sociální pracovníci zamysleli nad domácím násilím z pohledu pomoci agresorům. Zde jde vidět, že se dva sociální pracovníci, kteří mi odpověděli, nad tímto tématem příliš nezamysleli. Buď mi napsali, že

neví, že nejsou psychologové, psychiatři nebo mám špatně položenou otázku. Možná zde hrálo roli i to, že by s agresory pracovat nechtěli, tak se otázkami nezabývali. Zbylí dva sociální pracovníci naopak odpověděli, že by se práci s agresory nebránili. Jeden z těchto dvou s nimi již pracuje v soukromé praxi. Tito dva sociální pracovníci se mi naopak rozepsali a nad tématem zapřemýšleli. Z jejich výpovědí je zřejmé, že předpokládají, že by se zmírnila intenzita útoků agresora na oběť domácího násilí. Dále předpokládají, že by bylo možné zachovat vztah agresora a oběti. Nemuseli by se rozvádět, nebyla by další rozpadlá rodina, neboť tvrdí, že je agrese naučený způsob chování a toto chování lze reedukovat. Což by bylo zajisté přínosné, děti by vyrůstaly v úplných rodinách, kde by se mohly naučit správné vzorce chování. Do budoucna by nehrozilo, že by děti byly samy násilné či submisivní vůči násilí.

DVO 5: Jak by byla zaměřená primární, sekundární a terciární prevence v IC při práci s agresory domácího násilí?

TO1: Jakým způsobem by byla zaměřená primární prevence na agresory DN v IC?

SP1: „*Tak to nevím.*“

SP2: „*Tak to nevím. Stálo by to za nápad pro nějaký projekt.*“

SP3: „*Na celý blok 5 nelze odpovědět, neboť není vypracovaný plán na práci s agresory, neprošli jsme školením pro práci s agresory – není to naše cílová skupina.*“

SP4: „*Nejsme školeni na práci s agresory, tak na tento blok také neodpovím.*“

TO2: Jakým způsobem by byla zaměřená sekundární prevence na agresory DN v IC?

SP1: „*Tak to nevím.*“

SP2: viz DVO5, TO1

SP3: viz DVO5, TO1

SP4: viz DVO5, TO1

TO 2: Jakým způsobem by byla zaměřená terciární prevence na agresory DN v IC?

SP1: „*Také nevím.*“

SP2: viz DVO5, TO1

SP3: viz DVO 5, TO1

SP4: viz DVO5, TO1

Na tento blok otázek mi neodpověděl ani jeden sociální pracovník. Je možné, že jsem špatně položila otázku a sociální pracovníci nepochopili, na co se ptám. Možné je však i to, že sociální pracovníci nechtěli nad tímto blokem otázek přemýšlet.

Primární prevence je zaměřená na včasné zjištění delikventního chování před tím, než se něco stane. Znamenalo by to tedy, aby sociální pracovník dokázal odhalit agresora dříve, než napadne oběť domácího násilí. V intervenčním centru by bylo asi nemožné působit na agresory primární prevencí, avšak by bylo možné hovořit s dětmi, které byly přítomni domácímu násilí. Řešit s nimi, že toto jednání není správné a zabránit, tak případné agresí dítěte. Toto dítě by mohlo někdy v budoucnu tíhnout k šikaně, týrání zvířat, zesměšňování svých spolužáků nebo být pasivní k tomu, když mu někdo bude ubližovat apod., jelikož by to vnímalo jako běžný vzorec chování. Alespoň v tomto případě by intervenční centrum mohlo působit primární prevencí. Možná by také stálo za zvážení organizovat preventivní programy, které se zaměřují na domácí násilí ve školách. Samozřejmě by bylo zapotřebí financí, a také někoho ochotného, kdo by tyto programy organizoval a do škol chodil přednášet.

Sekundární prevence se vyznačuje tím, že k problému už došlo, ale ne v tak závažné formě. U agresora domácího násilí by se například mohlo jednat o domácí násilí, které netrvá dlouho dobu a není zatím, až tak intenzivní. Zde jsem očekávala odpovědi, že by sociální pracovníci například využívali párovou terapii nebo individuální práci s agresorem domácího násilí, kde by pracovali s jeho agresí a pomohli by mu jí zvládnout.

Terciární prevence znamená, že by se pracovalo s agresorem domácího násilí, který byl za tuto činnost již odsouzený. Zde by se jednalo o to, aby se agresor již domácího násilí nedopouštěl. Také by se pracovalo s jeho agresí, kde by mohl docházet na terapeutické sezení do intervenčního centra. Sociální pracovníci, kteří by měli výcvik v metodě zvládání vzteku, by se mohli věnovat agresorům domácího násilí a je možné, že by se dařilo „vyléčit“ agresory domácího násilí.

DVO 6: Co by obnášela práce s agresorem DN sociálním pracovníkům v IC?

TO 1: Jakým způsobem by narušila práce s agresory Váš zaběhnutý pracovní režim?

SP1: „Narušila by to podstatně. Většina pracovníků intervenčního centra není na práci s agresory proškolená, vzdělána, a pro veřejnost není zatím akceptovatelné, že by se nějaká služba věnovala pachatelům domácího násilí.“

SP2: „Z hlediska metod sociální práce bych nemohl pracovat jako sociální pracovník s oběťmi a agresory zároveň.“

SP3: „Nenarušila by pracovní režim, ale narušilo by to práci s osobou ohroženou.“

SP4: „Neadekvátnost práce s osobami ohroženými domácím násilím.“

TO 2: Co by pro Vás znamenalo, kdyby se musely přijmout nové pracovní síly, díky tomu, že se budou služby IC zaměřovat i na agresory DN?

SP1: „Momentálně nejsme dofinancováni ani pro stávající pracovníky intervenčního centra. Tak bych si nemohla dovolit přijmout někoho nového.“

SP2: „Pro mě konkrétně nic. Bylo by to věcí organizace.“

SP3: „Vůbec nic.“

SP4: „Zřejmě by byli vyčleněni pracovníci pro práci s oběťmi a pro práci s agresory.“

TO 3: Jakým způsobem by ovlivnila práce s agresory DN Váš čas?

SP1: „Nijak podstatně.“

SP2: „Myslím, že nijak by to neovlivnila.“

SP3: „Nijak.“

SP4: „Pokud by byli agresori mou cílovou skupinou, zřejmě by to mohlo ovlivnit pracovní dobu.“

TO 4: Jakým způsobem by bylo ovlivněno Vaše finanční ohodnocení, díky práci s agresory DN?

SP1: „Myslím si, že nijak podstatně.“

SP2: „Nijak. Krajský úřad nám předepsal přesnou výši finančního ohodnocení včetně odměn za celý rok.“

SP3: „To je otázka pro mou nadřízenou – vedoucí intervenčního centra, a také pro ředitele organizace.“

SP4: „Nevím, neurčuji si mzdu.“

TO 5: Jakým způsobem by byl ovlivněn Váš osobní život, díky práci s agresory DN?

SP1: „*Myslím, že nijak podstatně.*“

SP2: „*Myslím si, že nijak by to neovlivnilo můj osobní život.*“

SP3: „*Nijak.*“

SP4: „*Nijak, nejsem odborník na práci s agresory.*“

Tento blok otázek je opět zaměřen na budoucnost. Zde se ptám, co by se sociálním pracovníkům změnilo, kdyby se intervenční centrum zabývalo pomocí agresorům domácího násilí. Pouze vedoucí práce uvedla, že by práce s agresory narušila podstatně pracovní režim. Jelikož sociální pracovníci nemají výcvik na práci s lidmi, kteří nezvládají svůj vztek, také nejsou školeni na tuto práci a cítí velikou odměřenost ze strany společnosti. Veřejnost nepociťuje, že by se mělo pomáhat agresorům domácího násilí. V této otázce jsem předpokládala, že mi sociální pracovníci uvedou, že by se museli vzdělávat, školit, což by nějakým způsobem mělo ovlivnit i jejich osobní život, dále že by se mohla změnit jejich pracovní doba, že by potřebovali zvýšit počet sociálních pracovníků, jelikož čtyři sociální pracovníci by nestíhali pracovat jak s oběťmi, tak s agresory domácího násilí. Dále jsem předpokládala, že by doufali, že se zvedne jejich finanční ohodnocení, jelikož budou mít vyšší kvalifikaci, když projdou výcviky, kurzy, školením atd. Z většiny odpovědí plyne to, že by se sociálním pracovníkům nezměnilo nic, kdyby měli pracovat s agresory domácího násilí.

DVO 7: Co je hlavním problémem, že se agresori dopouštějí DN?

TO 1: Jakou roli má podle Vás alkohol při páchání DN agresorem?

SP1: „*Alkohol je jako spouštěč domácího násilí.*“

SP2: „*Při požití alkoholu člověk ztrácí zábrany. Je tedy možné, že agresor by napadl pravděpodobněji oběť, než kdyby byl střízlivý.*“

SP3: „*Velkou, ovlivňuje jednání člověka.*“

SP4: „*V některých případech zásadní. Dokáže ovlivnit jednání pachatele.*“

TO 2: Jakou roli mají podle Vás drogy při páchání DN agresorem?

SP1: „*Drogy fungují také jako spouštěč domácího násilí.*“

SP2: „*Stejně mohou na člověka zapůsobit i drogy. Tak jak jsem uvedl u alkoholu.*“

SP3: „*Taky velkou, protože ovlivňuje jednání člověka.*“

SP4: „*Také v některých případech zásadní, kdy drogy ovlivní jednání agresora.*“

TO 3: **Jakou roli si myslíte, že má v DN rodinné zázemí, odkud agresor pochází, kde vyrůstal?**

SP1: „*Veliké. Jestliže agresor vyrůstal v rodině, kde se odáhrávalo domácí násilí nebo rodina byla v nějaké míře problematická či dysfunkční je zřejmé, že si to dítě sebou ponese do dalšího života. Bude se také s větší pravděpodobností dopouštět domácího násilí, stejně tak jako potencionální děti agresorů k domácímu násilí budou mít větší předpoklady.*“

SP2: „*Rodiče a prostředí vytvářejí vzorce chování. Domnívám se, že když dítě žilo v rodině, kde se odehrávalo domácí násilí, tím spíš v budoucnu bude takové dítě domácí násilí páchat nebo bude jeho obětí, než dítě, které žilo v harmonické rodině.*“

SP3: „*Chování ovlivňuje model v rodině.*“

SP4: „*Chování ovlivňuje model rodiny.*“

TO 4: **Jakou roli si myslíte, že má v DN cholerický či výbušný partner?**

SP1: „*Je zde větší pravděpodobnost, že nezvládá svůj vztek a následně se chová agresivně.*“

SP2: „*Je to v rámci interakce obou partnerů. Nemyslím, že by to hrálo velký vliv.*“

SP3: „*Má roli agresora.*“

SP4: „*I tak je to agresor. Jen důsledek je fyzický.*“

V tomto bloku se zabývám otázkou drog, alkoholu, agresivní povahy. Zde jsem chtěla zjistit, zda mají sociální pracovníci mínění, že návykové látky, agresivní typ člověka mají vliv na domácí násilí nebo to v domácím násilí nehraje žádnou roli. Z výpovědí vyplývá, že výše zmíněné věci mohou fungovat jako spouštěč, kdy si agresor pod vlivem drog, alkoholu troufne více napadnout oběť (*jak fyzicky, tak psychicky*), než kdyby byl bez požití návykových látek. Také u cholerického partnera si sociální pracovníci myslí, že je riziko násilí pravděpodobnější než u partnera, který je flegmatik. U tohoto bloku otázek se ptám, jaké mají sociální pracovníci mínění na agresorovo rodinné zázemí, zda si myslí, že je to důležité. Sociální pracovníci se shodli v tom, že je rodinné zázemí velice důležité, dává lidem model rodiny do budoucna, jestliže agresor vyrůstal v rodině, kde násilí bylo běžné, je větší pravděpodobnost, že se v budoucnu násilí bude dopouštět nebo bude opět submisivním partnerem, na kterém bude násilí pácháno. Lidé, kteří vyrůstali v rodině, kde

se odehrávalo domácí násilí, si sebou nesou nezdravý vzorec chování rodin, manželů, partnerů.

DVO 8: Je podle Vás dostatečně zajištěna pomoc účastníkům DN?

TO 1: Jakým způsobem hodnotíte pomoc všem zúčastněným osobám DN v České republice?

SP1: „Myslím, že pomoc obětem domácího násilí je dobrá. Za to u agresorů je pomoc nedostačující.“

SP2: „V tomto bloku budu hodnotit škálou od 0 – nejhorší do 5 – nejlepší. A pomoc všem aktérům domácího násilí v Česku bych ohodnotil trojkou.“

SP3: „Osobě ohrožené výborně, dětem také. Agresorům je poskytována velice špatná pomoc, řekla bych téměř žádná.“

SP4: „Obětem adekvátně, dětem též a agresorům neadekvátně.“

TO 2: Jakým způsobem hodnotíte pomoc všem zúčastněným osobám DN v Karlovarském kraji?

SP1: „Službu intervenčního centra pro osoby ohrožené domácím násilím považuji za dostatečnou, avšak pro pachatele domácího násilí v kraji nikdo službu neposkytuje.“

SP2: „V Karlovarském kraji bych pomoc ohodnotil za 2.“

SP3: „Myslím, že pomoc obětem domácího násilí je dobrá. U agresorů je pomoc opět nedostačující.“

SP4: „Obětem adekvátně, dětem též a agresorům neadekvátně.“

TO 3: Jakým způsobem vnímáte podpůrné programy a organizace, které nabízejí pomoc agresorům DN?

SP1: „Považuji je za velmi důležité!“

SP2: „Tyto organizace a programy považuji za velmi důležité. Ohodnotím tedy za 5.“

SP3: „Je toho málo.“

SP4: „Nedostačující.“

TO 4: Jaký máte názor na to, že většina pomoci se agresorům dostává zejména v Praze a v Severní Moravě?

SP1: „Ano, je to pravda, pouze v těchto dvou oblastech se dostává pomoc agresorům. V ostatních koutech České republiky je pomoc agresorům nulová.“

SP2: „Myslím, že největším problémem jsou finance. Není to zrovna nejlevnější, agresori si to asi nezaplatí. Tato pomoc není uzákoněna. Nejsou na pomoc agresorům dotace apod.“

SP3: „Je to špatné. Mělo by to být po celé České republice.“

SP4: „Bylo by třeba pomoc nabídnout v širším měřítku pro celý kraj.“

TO 5: Myslíte si, že je sociální pracovník adekvátním pracovníkem při poskytování pomoci agresorům DN?

SP1: „Pokud by byl absolventem výcviku pro práci s lidmi nezvládající vztek a agresi, tak určitě ano!“

SP2: „Při práci s oběťmi je adekvátním pracovníkem. Pro terapii, pomoc, medikaci atd. Agresorům jsou jiní odborní pracovníci než sociální pracovník.“

SP3: „Ne. Měl by to být odborník z řad psychologů a psychiatrů.“

SP4: „Sociální pracovník ne. Agresor potřebuje pomoc v oblasti právní, psychologické a psychiatrické.“

TO 6: Myslíte si, že by podpůrné programy na pomoc agresorům DN měly fungovat v každém kraji?

SP1: „To ano. Rozhodně ano!“

SP2: „Ano. Minimálně v každém kraji by měly fungovat. Optimálně na každých 100 000 obyvatel jedno centrum.“

SP3: „Ano.“

SP4: „Rozhodně.“

V tomto bloku otázek mě zajímá, jak sociální pracovníci vnímají pomoc účastníkům domácího násilí v Karlovarském kraji, ale i v České republice. Sociální pracovníci se shodli na tom, že pomoc obětem a dětem je dobrá, jak v Karlovarském kraji, tak celorepublikově. Pomoc agresorům vnímají jako nedostačující či téměř nulovou. Stejným způsobem hodnotí jako nedostačující podpůrné programy pro agresory domácího násilí, jelikož jsou dostupné pouze v Praze a Severní Moravě. Pracovníci se také shodli v tom, že by v každém kraji měla být minimálně jedna organizace, jeden podpůrný program, který by agresorům domácího násilí pomáhal.

9.1 Shrnutí analýzy dat

Myslím, že kdyby se mi podařilo udělat rozhovory se sociálními pracovníky, tak by výpovědi mohly být jiné. Mohla bych se sociálních pracovníků doptávat na informace, kdyby mi nestačila jejich odpověď nebo naopak by se mě mohli zeptat sociální pracovníci, co jsem otázkou mínila. Bohužel jsem byla omezená pouze na zaslání výzkumných otázek, jelikož sociální pracovníci neměli na mě čas, aby mi rozhovor mohli poskytnout. Vycházím tedy z odpovědí, které mi zaslali. Nemohla jsem se držet tedy původního plánu, že s pracovníky uskutečním polostrukturovaného rozhovoru.

Z výpovědí je jasné, že dva ze čtyř sociálních pracovníků by práci s agresory domácího násilí vykonávat chtěli. Zbylí dva sociální pracovníci by s agresory domácího násilí nechtěli pracovat. Možná z tohoto důvodu se odvíjeli jejich odpovědi. Tito dva sociální pracovníci se nad tématem příliš nezamysleli nebo nechtěli ani na téma odpovídat. Dva sociální pracovníci, které by zajímala práce s agresory domácího násilí, se o tématu rozešli. Shodli se v tom, že agresori by se mohli naučit zvládat svou agresi, ovládnout jí, aby nedocházelo k domácímu násilí. Dále se shodli v tom, že je důležité rodinné zázemí, z kterého agresor pochází, neboť agresor, který byl v dětství svědkem domácího násilí, se může snáze dopouštět domácího násilí než dítě, které žilo v harmonické rodině. Dále se shodli v tom, že kdyby se řešila agresorova násilná povaha, byla by větší pravděpodobnost, že by rodiny zůstaly úplné.

Z výpovědí čtyř sociálních pracovníků je zřejmé, že v Karlovarském kraji chybí pomoc agresorům domácího násilí. Pomoc obětem a dětem hodnotí velmi dobře, ale přiznávají, že pomoc agresorům je nedostatečná. Podpůrné programy či organizace, které by agresorům domácího násilí pomáhali, považují za velmi důležité. Shodli se v tom, že by bylo dobré, aby v každém kraji byla minimálně jedna taková pomoc agresorům domácího násilí. Neshledávají jako šťastné řešení, že pomoci se agresori dočkají pouze v Praze a severní Moravě. V otázkách jsem se ptala, zda Pomoc v nouzi uvažovala poskytovat služby agresorům domácího násilí. Sociální pracovníci odpověděli, že ano. Napsala jsem email vedoucí intervenčního centra, jak by to případně fungovala, a zda by tato služba byla poskytována intervenčním centrem, když na agresory domácího násilí se nevztahuje zákon o intervenčních centrech. Vedoucí intervenčního centra mi sdělila: *„V současné době pracuje v našem intervenčním centru s násilnou osobou terapeut pouze v případě, že je to v zájmu klientky a součástí jejího individuálního plánu. Tato práce má podobu párové terapie.*

Věnovat se v intervenčním centru individuální či skupinové práci s násilnou osobou by znamenalo změnu zákona. Nicméně již nyní se v různých pracovních skupinách i na MPSV diskutuje o tom, že pokud by se zvažovala sociální služba pro osoby páchající domácí násilí, pravděpodobně by se mohla odehrávat v intervenčním centru.“
(Chalupníková – Doležalová: *Domácí násilí: Možnosti intervenčního centra ve vztahu k agresorům domácího násilí.* (Osobní konzultace). 2016-04-06)

V budoucnu se tedy ukáže, zda zákon o sociálních službách projde novelizací zákona, a zda se intervenční centra budou zabývat individuální či skupinové práci s agresorem domácího násilí.

10 Kazuistiky bývalých obětí domácího násilí

V této kapitole popíši životy tří žen, které žily ve vztahu, kde se odehrávalo domácí násilí. Původně jsem rozhovory a zpracování kazuistik z těchto rozhovorů v plánu neměla. Jelikož mi mé známé samy nabídly, že by mi rády poskytly informace o jejich životě, tak jsem se rozhodla, že tyto kazuistiky do výzkumné části rovněž zařadím. Pro popis kazuistiky použiji smyšlená jména, kdy jednu ženu budu nazývat Andreou, druhou ženu Pavlínou a třetí ženu Lenkou. Stejně tak vymyslím jména pro jejich partnery. Rozhovory jsem s ženami dělala 29. března, 30. března a 31. března. Setkala jsem se s nimi v jejich domově, kde jsme měly klid, abych si rozhovory zaznamenala na diktafon. Den před tím, než jsem měla rozhovory s Andreou, Pavlínou a Lenkou uskutečnit, jsem si připravila otázky, které by mě zajímaly. Tyto otázky jsem jim však nepokládala, aby mi odpovídaly. S každou ženou byl rozhovor zcela individuální a nepoužila jsem stejné otázky. Ženy jsem nechala mluvit o svém příběhu. Řekla jsem jim strukturu sdělení, že by mě zajímalo, jak se s agresorem seznámily, jak probíhal jejich počáteční vztah, kdy přišel zlom (např. první facka), jak dlouho ve vztahu pokračovaly, proč se rozhodly odejít, co byl ten moment, kdy si uvědomily, že takhle dál už nehodlají žít. Také mě zajímalo, zda jim někdo pomáhal, jestli někdo věděl o jejich situaci. A také, jestli se domnívají, že by odborná pomoc těmto agresorům pomohla. Samozřejmě jsem se v průběhu rozhovoru ptala na otázky, které mě při výčtu jejich příběhu napadaly nebo které jsem měla nachystané. Rozhovory jsem dne 1. 4. 2016 přepsala do formy kazuistik.

10. 1 Kazuistika Andrea

Andrea se seznámila se svým bývalým partnerem v baru (říkejme mu Tomáš). Tomáš se Andreje líbil od začátku, přitahovalo jí na něm, že ač byl o 5 let mladší než ona, byl vyspělejší daleko víc, než její vrstevníci. Měla ráda, když si spolu povídali, mohli mluvit o čemkoliv, jelikož byl inteligentní. Andreje připadalo zvláštní, že ve svých 16 letech má Tomáš mnohé zkušenosti s alkoholem, když většina jeho vrstevníků v té době, ještě ani pít nezačala. Tomáš dokonce zanechal i školy, a stále tvrdil, že se do školy později vrátí. Místo školy trávil čas s lidmi, kteří mohli být věkově jeho rodiči. Možná potřeboval náklonnost této věkové generace, jelikož Tomáše jeho matka opustila ve 13 letech a on zůstal v péči otce. To ho hodně poznamenalo. První útok ani Andrea jako útok nebrala. Stalo se to, po roce vztahu, kdy šli s kamarády do hospody a Andrea chtěla jít už domů, ale Tomáš nechtěl. Andrea se tedy rozhodla, že půjde sama a odešla. Tomáš za ní vyběhl ven, byl už v

podnapilém stavu. Venku před hospodou se hádali, načež Tomáš Andreu poprvé uhodil. Týden se mu Andrea vyhýbala, ale on za ní neustále chodil, omlouval se, přísahal, že už se to nikdy nestane, až mu Andrea odpustila a vztah pokračoval dál. Po dvou letech Andrea otěhotněla. V těhotenství si Tomáš začal dovolovat stále víc, kdy těhotnou Andreu zkopal, až ji zlomil kostrč. Ona to netušila a měla velice bolestivý porod, kde se na to přišlo. Útoky se stále více stupňovaly, jak po síle rány, tak byly stále častější. Tomáš toho využíval, věděl, že je Andrea slabá, ale přesto s ním zůstane. Andrea několikrát podala oznámení na policii, ale poté ho hned stáhla zpět. O tomto vztahu věděla rodina, i kamarádi, ale Andrea si nenechala poradit. Tomáše milovala a omlouvala. Své matce vyčítala, že jí mluví do života, když její matka se nechávala mlátit od Andrjiina otce. Andrea se v tomto vztahu cítila velice ponížená, bezcenná, bez žádného sebevědomí, hloupá, naivní, všem pro smích. Andreu týral nejen fyzicky (mlácení, tahání za vlasů, vyhrožování nožem, vyhození z okna, kdy jí držel jen za ruku a mnoho dalších hrozných věcí), ale také psychicky (spousta urážek, zesměšňování, ponižování, měla pocit, že by jí nikdo už nemohl milovat, že jí miluje jen Tomáš) s čímž se pojilo emocionální násilí, ekonomicky (bral poslední peníze, které byly do domácnosti). Andrea v tomto vztahu setrývala, protože ho milovala, věřila, že každá facka, každé ublížení, nadávka je ta poslední. Hlavně si namlouvala, že za to co jí Tomáš dělá, si může ona sama. Kdyby neřekla ono, neudělala tamto, nic z toho by se nestalo. Poté to ale vyústilo ve strach z dalšího rozchodu, jelikož po každém rozchodu jí vykopával dveře od bytu, spal na chodbě před dveřmi, lezl oknem do jejího bytu apod. Tento teror trval 10 let (2 roky byl Tomáš pryč – 1 rok na vojně a 1 rok ve vězení). Andrea na Tomáše podala trestné oznámení za omezování osobní svobody, ublížení na zdraví, za krádeže a své obvinění už nestáhla. Důvodem, proč opustila Tomáše, byl jiný muž. Kdyby nepotkala někoho jiného, prý by s Tomášem možná byla doposud. Tomáš byl skvělý řečník a manipulátor, Andrea mu vždy podlehla. Po opuštění Tomáše za Andreou chodil ještě 2 roky, většinou opilý. Andrea už měla, ale jiný vztah a Tomáše jí bylo jen líto. Vztah s Tomášem jí otevřel oči, už by nenechala zajít vztah s nějakým mužem tak daleko (aby ji mlátil apod.). Andrea tvrdí, že jediná dobrá věc z tohoto života s agresorem je její dcera. Andreje to spíše vzalo, dříve měla ráda společnost, nyní nevěří lidem, je raději se svým nejbližším okolím, pociťuje, že má nedostatek sebevědomí, je nesamostatná, těžko navazuje přátelství, má jiný pohled na svět a hlavně na muže. Nyní žije spokojený vztah s mužem a svou dcerou.

Andreji vztah byl zpočátku bez problémů, i když Andrea tvrdila, že jí připadalo zvláštní, jaké má zkušenosti s alkoholem, i přes tuto skutečnost s Tomášem začala chodit. První rána přišla po roce vztahu, kdy Andrea odmítla udělat to, co jí Tomáš řekl. Útoky se začaly stupňovat a nabírat na intenzitě. Tomáš si začal dovolovat na Andreu stále víc, co porodila jejich dceru. Důvodem odchodu od Tomáše bylo, že Andrea potkala jiného muže, do kterého se zamilovala.

První útok na Andreu byl, když byl Tomáš v podnapilém stavu. Je možné, že alkohol mu dodal odvahy, dovolit si na Andreu vztáhnout ruku, když odmítala zůstat v hospodě a chtěla jít domů. Tomáš se Andreje po tomto útoku omlouval, načež mu Andrea toto jednání odpustila a vztah pokračoval. Tomáš viděl, že Andrea se při útoku nebránila, nikomu to neřekla, a dokonce mu to odpustila, z tohoto důvodu se domnívám, že si Tomáš troufal více a více. Viděl, že ani druhá facka Andreu nepřesvědčí, aby od něj odešla. Tomáš začal tímto způsobem řešit vše, co se mu nelíbilo, když nebylo po jeho, tak Andreu zmlátil. Po fyzickém násilí začal na Andreu praktikovat i násilí psychické. Byla neustále pod tlakem výčitek, ponižování a zesměšňování. Agresoři tento způsob jednání využívají k tomu, aby si oběť připoutali, přivlastnili. Jestliže nám někdo bude neustále tlouct do hlavy, že jsme oškliví, neschopní, tlustí, vychrtlí, že oni jsou jediní, kdo by s námi byli, že nikdo jiný by nás nechtěl, tak po nějakém čase tomu uvěříme. Takovým příkladem je Andrea. Tomáš jí začal přesvědčovat, jak jí nikdo jiný nebude chtít, milovat a ona tomu věřila. Připadala si velice bezmocně, hloupě, naivně, domnívala se, že se jí celé její blízké okolí musí vysmívat. Pro agresora domácího násilí je také typické, že oběti dává za vinu to, co se stalo. Kdyby bylo uklizeno, žádné zmlácení nemuselo následovat, kdyby se nepodívala na jiného muže, tak by jí nemusel zkopat apod. Oběť tomu uvěří a cítí se být v pasti. Dává si vše za vinu, hlídá své chování, aby svého partnera nějakým způsobem nevytočila, může uklízet celé dny, aby měl partner uklizeno a nedošlo tak k výprasku apod. Toto chování je umocněno tím, když má partner „světlejší“ chvílky a je k partnerce pozorný, může jí zahrnovat dárky, omlouvá se jí, tvrdí jí, že se toto chování již opakovat nebude. Oběť to přesvědčí, že jí partner miluje a za výprask si vlastně může ona. Bude dělat vše pro to, aby byl partner spokojený, aby ho nevytáčela, aby si ho ve výsledku zasloužila. To samé pociťovala Andrea. Snažila se mu zavděčit, ale marně. Tomáš si vždy našel důvod, aby ji mohl zmlátit. Tento teror trval 10 let. Andrea naštěstí potkala jiného muže, s kterým žije doted'. Sama řekla, že kdyby ho nepoznala, s největší pravděpodobností by s Tomášem zůstala. Andrea po tomto vztahu nevyhledala odbornou pomoc, ani v průběhu vztahu. Se

vším se vypořádala sama. Tento vztah v ní zanechal následky, kdy nevěří lidem, nemá ráda společnost, je bez sebevědomí. Myslím, že by Andreje pomohlo, kdyby navštívila psychologa. Od tohoto vztahu uběhlo několik let, ale v Andreje to zanechalo následky, které by možná bylo dobré vyřešit. I přes tento teror Andrea uvedla, že vztah přinesl i něco pozitivního. Narodila se jí dcera. Do budoucího života jí to přineslo i to, že by dokázala rozpoznat, kdyby se partner choval „nenormálně“, dokázala by od něj odejít ještě před tím než by k prvnímu útoku vůbec došlo.

10.2 Kazuistika Pavlína

Pavlína s Milanem byla ve vztahu 6 let. Znali se dlouhou dobu od vidění. Pavlína o Milanovi věděla, že je závislý na pervitinu, ale to jí od vztahu neodradilo, ani to, že jí rodina a přátelé vztah vymlouvali. Byla zamilovaná a myslela si, že se Milan dokáže kvůli ní změnit a s pervitinem přestat. Milanova rodina měla v Pavlíně, také naději, že kvůli ní by Milan dokázal přestat. Nějakou dobu vztah fungoval bez problému, Pavlína věděla, že Milan občas „ujede“ na pervitinu, avšak tomu nevěnovala zvýšenou pozornost, jelikož to byl její první vážný vztah a nechtěla o něj přijít. Po třech letech vztahu začali Pavlína s Milanem bydlet. V této době Milan žádal o svého syna do péče, který byl v péči Milanových rodičů, jelikož biologická matka syna byla, také drogově závislá a syn jí byl odebrán z péče. Otec nepřipadal v úvahu, jelikož byl v té době ve vězení (to bylo před rokem 2009, než Milan začal vztah s Pavlínou). V roce 2012 Milan tedy požádal, aby dostal svého syna do svěřené péče. V tuto dobu se snažil, chodil do práce, nebral drogy, chtěl syna zpět. Syna nakonec do péče Milan získal a syn žil s nimi v Pavlínině bytě.

Problémy nastaly v roce 2013, kdy Pavlína otěhotněla. Milan začal odcházet častěji z domova, utrácel stále víc peněz, doma ukradl vše, co se dalo, ukradl všechny Pavlíniny šperky. V roce 2014 se jim narodila dcera, kdy začala eskalace problémů. Nechodil domů včas, byl i 3 dny pryč, když Pavlína potřebovala pohlídat dceru, Milan chtěl po ní peníze, častokrát pozdě v noci, kdy Pavlína i děti spaly. Milan vyházal skříně, budil Pavlínu, ať mu dá peníze. V této době byl už na Pavlínu a děti agresivní. Dokázal zkopat svého syna tak, že se počůral, své dceři vysypal knihy na hlavu v době, kdy byla batoletem, své dceři dále dokázal sebrat peníze v den narozenin, které jí naspořila celá rodina. Pavlínu jednoho dne zamkl na celý den v pokoji, když mu odmítla dát peníze. Musela vykonávat svou potřebu do kýble, který v pokoji našla, což bylo pro ni velice ponižující a rozhodující okamžik, kdy řekla dost. Pavlína dlouhou dobu zvažovala, zda odejít od Milana, ale pořád ho omlouvala, doufala, že se změní a ona ho milovala. Milan po těchto incidentech vždy

dorazil s omluvami a prosbami, že už se nic takového nestane. Pavlína Milanovi sdělila, že půjde na léčení pro drogově závislé, jinak se rozejdou. Milan absolvoval léčení, avšak Pavlína se s ním po polovině jeho léčby rozešla. Velice Pavlíně pomohli přátelé a její matka, kteří jí pomáhali jak fyzicky, tak s vystěhováním Milanových věcí. Milanovo syna odvedla Pavlína opět do péče prarodičů. Poté, co se Milan vrátil z léčebny, začal opět brát pervitin. Pavlína má nový vztah, avšak Milan se stále snaží s Pavlínou stále zkontaktovat a dát dohromady.

Pavlína šla do vztahu s Milanem, i přes skutečnost, že byl závislý na pervitinu. Doufala, že Milan přestane být závislý na droze jen kvůli ní. Nějaký čas opravdu nezpozorovala, že by byly problémy, někdy si Milan pervitin vzal, ale Pavlína tomu nevěnovala pozornost. Stále doufala, že ho změní. Problémy se začaly objevovat, když Pavlína otěhotněla. Milan začal Pavlíně brát peníze na domácnost, pro děti, sebral i její naspořené peníze, které měla uložené na účtu. Pavlína od narození dcery neměla téměř nikdy klidnou noc. Stále žila v obavách, kdy se Milan vrátí domů, udělá rozruch kvůli penězům, kdy vzbudí děti, udělá nepořádek v domě, kdy opět rozprodá věci z domácnosti, aby měl na drogu. V tomto stresu žila Pavlína téměř 4 roky.

Milan se na Pavlíně dopouštěl nejvíce ekonomického násilí, které bylo dle mého zapříčiněné závislostí na pervitinu. Milan se však dopouštěl i psychického násilí, jelikož Pavlína i děti žily ve stresu a strachu. Dopustil se však i fyzického násilí, které neznamená jen fyzické napadení. Pavlína byla nucena vykonat svou potřebu do kýble v pokoji, kde jí Milan zamkl na celý den, aby jí sebral peníze. Pavlína se cítila velice ponížená a zostuzená. Tento incident jí však dodal odhodlání, aby vztah nějakým způsobem začala řešit. Dala Milanovi ultimátum, že půjde do léčebny pro drogově závislé nebo se vystěhuje. Milan odjel na léčení. Pavlína si uvědomila po dobu, co žila bez Milana, že je tento život klidný. Nikdo jí nebudil, nekradl peníze, neubližoval dětem, nerozprodával věci z domova. Zjistila, že může být šťastná. Rozhodla se od Milana odejít. Po dobu, co byl Milan na léčení, vystěhovala Milanova syna k prarodičům. Tuto skutečnost mu sdělila přes SMS i s tím, že ho opouští. Milan se vrátil z léčení a zkoušel u Pavlíně prosit o odpuštění, že se změní. Pavlína váhala, zda s ním být. Že by se Milan změnil a nebyl závislý? Bohužel tentýž den, kdy se z léčebny vrátil, tak si šel koupit pervitin. Po několika dnech v tom opět „lítal“, za svou dcerou už ani nechodil. Pavlínou to přesvědčilo v tom, že tento vztah obnovovat nechce. Nyní má Pavlína spokojený a harmonický vztah. Milan jí stále kontaktuje, aby mu Pavlína odpustila, že by jí chtěl zpět. Pavlína na tyto prosby již

nereaguje. Pavlíně ze vztahu pomohli kamarádi, kdyby nebylo jich, možná by ve vztahu s Milanem stále setrvala.

10.3 Kazuistika Lenka

Lenka byla ve vztahu s Vaškem 4 roky. Byl to její první vztah a v té době jí bylo 16 let. Seznámili je kamarádi. Vašek byl drogově závislý na pervitinu, ale stál o Lenku, tak přestal brát drogy, dokonce přestal i kvůli ní kouřit. Ze začátku byl vztah bez problému. Lenka nepociťovala, že by někdy drogu vzal zpočátku vztahu. Vašek si kvůli Lence dodělal i školu. Po několika měsících se však začal chovat majetnický, byl naštvaný a uražený, když Lenka chtěla jít za svými přáteli místo toho, aby trávila čas s ním. Pokaždé se pohádali a Lenka vždy ustoupila. Vašek si začal dovolovat stále více. Lenka se přestala stýkat se svými přáteli, aby ve vztahu nemusela poslouchat výčitky. Lenka v té době chodila do školy, kdy Vašek Lenku neustále kontroloval smskami, když neodepsala, ihned volal. Vašek byl velice žárlivý, jestliže se na někoho podívala, udělal scénu, že kouká na jiné muže. Následovalo opět to, že se Vašek urazil a Lenka se mu omlouvala, ujišťovalo ho, že miluje jen jeho a Vašek jí tedy takové jednání odpustil. Po dvou letech vztahu začal Vašek Lence zakazovat, aby se malovala, aby si nebrala sukni a neodhalovala se jiným chlapům ve škole, aby si nekulmovala, nežehlila vlasy. Vašek jí říkal, že se určitě chce líbit jiným mužům a nemiluje ho. Lenka, aby měla klid a dokázala mu, že ho miluje a vážně nehledá někoho jiného, tak se přestala líčit, nosit sukně, tilka, upravovat si vlasy. Vašek však začal Lence podsouvat názory, že je tlustá, ošklivá, že může být ráda, že má jeho, že je věčně protivná, vzteklá, jiný chlap by jí dávno opustil a ona může být ráda, že s ní má Vašek takovou trpělivost. Lenka se cítila bezcenná, začala těmto názorům věřit, přišlo jí, že si nikdy nikoho jiného nedokáže najít, ale také zároveň cítila, že samotné bez Vaška by jí bylo lépe.

Vašek byl stále více agresivní. Pokaždé, když mu Lenka řekla na nějakou věc ne, dokázal na ní rvát, nadávat, začal rozbíjet a ničit věci, které mu Lenka koupila nebo, které byli jí samotné blízké. Jednoho dne grilovali a Vašek pil džus s vodkou a chtěl, aby si Lenka také nalila. Ta však odmítla, že na džus s vodkou nemá chuť. Vašek na ní začal rvát, ať vypadne, že o takovou ženskou nestojí. Lenka si šla tedy zabalit věci k němu do pokoje, kam za ní přišel Vašek. Začal nožem párat všechno její oblečení, chytil jí za vlasy a táhl jí tak po zemi ke schodům a řval na ní, ať už konečně vypadne. V ruce stále držel nůž. Lenka se běžela zamknout do koupelny, jelikož se bála, že by nůž proti ní mohl použít. Vašek se snažil dobouchat na dveře a neustále na Lenku křičel. Po hodině se uklidnil a Lenka mohla vyjít ven. Šla domů a smskou mu napsala, že s ním končí. Vašek jí stále psal, omlouval se.,

že už se to víckrát nestane, že jí miluje. Lenka by se prý k němu možná i vrátila, kdyby nebylo jejího otce, ten jí nějakou dobu zakazoval chodit ven, vyzvedával jí ze školy a promluvil si s Vaškem a jeho rodiči, ať se k Lence nepřibližuje. Nyní má Lenka vztah, který se nejeví jako problémový.

Lenky vztah ze začátku fungoval bez problémů. Vašek byl bývalý narkoman, který se díky Lence držel, aby si drogu nevzal. Po nějaké době se však k Lence začal chovat velice majetnický a přivlastňoval si jí. Vadilo mu, když Lenka trávila někdy čas s kamarády, než aby byla. Lenka se nechtěla hádat, tak Vaškovi vždy ustoupila a dala za pravdu. V ten moment si začal Vašek dovolovat stále víc. Vadilo mu, když si Lenka vzala sukni do školy, když se namalovala, nějakým způsobem upravila vlasy. Vašek byl paranoidní. Představoval si, že má ve škole někoho jiného nebo chce svést někoho jiného a Vaška hodlá opustit. Lenka opět ustoupila, aby se s Vaškem nehádala. Přestala se malovat, nosit sukně či oblečení, které by mohlo odhalit kousek těla. Při těchto Vaškových scénách ho Lenka neustále přesvědčovala, že ho miluje a chce být s ním. Toto však Vaškovi nestačilo. Nejspíše se bál, že by ho Lenka mohla opustit, ve škole by mohla najít vhodnější partii. Proto Vašek zvolil plíživé psychické zesměšňování. Začal Lence podsouvat, že je tlustá, ošklivá, nikdo jiný by jí nechtěl, Lenka může být ráda, že má chlapa jako je on. Lenka těmto řečem začala věřit. Připadala si ošklivá, tlustá, že jí nikdo nemá rád, připadala si bezcenná a byla vlastně ráda, že má Vaška, který jí miluje. Vašek začal Lenku napadat i agresivním způsobem jednání, když neudělala nějakou věc podle Vaška. Rozhodla se ho opustit po incidentu, kdy jí ohrožoval nožem. Nebýt Lenčiny rodiny možná by s Vaškem obnovila vztah. Lenka si všimla, že v nových vztazích projevuje občas také majetnické sklony, což jí děsí. Říká, že: „*je to možná kvůli tomu, že jsem 4 roky nemohla s kámoškama ven, vadilo mu, i když jsem chtěla ject někam s rodičema. Prostě jsem si na to navykla, že je to normální bejt neustále 24 hodin s partnerem. Ted' partnerům dělám to, co jsem nenáviděla. Jasně není to v takový míře, co dělal Vašek, že bych jim zakazovala chodit s kámošem ven nebo takhle. Ale cejtím takový to, že je jakoby řídím, nařizuju jim, co dělat a občas teda i něco zakážu. Řekla bych, že za to může vztah s Vaškem. Byl to můj první dlouhodobej vztah, kterej mi ukázal, jak to není běžný. Ale to já nevěděla. Tak to určitě ve mně něco zanechalo. Možná je to i moje obranná reakce, že už nehodlám bejt v podřízený roli, aby mi někdo zase ublížil.*“

10.4 Závěrečné hodnocení kazuistik

V této kapitole jsem popsala životní příběhy tří žen, které byly po nějakou dobu, oběťmi agresorů domácího násilí. Všechny tři ženy si začaly vztah s mužem i přes varovné signály, které mohly naznačovat, že by vztah nemusel probíhat harmonicky. První agresor měl problémy s alkoholem, kdy většina útoků probíhala po abúzu alkoholu, druhý agresor se začal projevovat, když potřeboval peníze na pervitin a třetí agresor byl bývalý narkoman. Navzdory těmto skutečnostem ženy nebyly odrazené začít si vztah. Zpočátku byl vztah všech tří žen bezproblémový. Po nějaké době si agresori zkusili na ženách násilí. Ať už fyzické ve formě facky, ekonomické ve formě prvních ukradených peněz a izolování od přátel ve formě sociálního násilí. Po těchto prvních útocích ženy vztah neukončily. Pokračovaly ve vztahu dál. Mužům to dodalo odhodlání zkoušet si dovolovat víc. Ženy se opět nebránily a ve vztahu setrvaly dál. Není tedy podivné, že agresori násilí využívali, čím dál častěji.

Ženy se v těchto vztazích cítily psychicky na dně. Cítily se bezmocné, bezcenné, bály se, že by je už jiný muž nechtěl (*což jim agresor podsouval*). Uvěřily všem těm nadávkám, výsměchům, co proti nim agresori vyslovili. Ženy měly velice zničené sebevědomí. V těchto případech se potvrdilo to, co bylo psané v teoriích. Týrané ženy měly submisivní roli, agresor je ovládal. Příběh Lenky potvrdil to, že je žena agresorem izolována od okolí. Lenka se vzdala přátel, aby se s Vaškem nehádali, dokonce omezila i kontakt s rodinou. Vašek chtěl mít Lenku pouze pro sebe, projevoval se majetnický a žárlivě. Po nějaké době k tomuto jednání přidal i urážení a vysmívání se Lence. Příběh Andreji potvrdil to, že si oběť často myslí, že si výprask zasloužila, kdyby se chovala jinak, nic z toho by se stát nemuselo. Všechny tři ženy ztrácely postupně sebevědomí, cítily se bezmocně, cítily beznaděj, což je důsledkem domácího násilí. Andrea a Pavlína věřily, že se jejich partner změní. Andrea věřila, že to byla poslední facka, kterou dostala a Pavlína věřila, že to byly poslední ukradené peníze a Milan přestane brát pervitin. Bohužel se tak nestalo a tyto problémy narůstaly. Týrané ženy mají problémy se svým sebevědomím, nevěří si, žijí ve strachu, trpí hlavně výčitkami svědomí, že si týrání zasloužily a zaviniily si ho samy. Týrané ženy se na takový vztah adaptují, až začnou být zcela pasivními. Tyto ženy, které mi popisovaly své příběhy, prožívaly identické pocity.

Ženy přiznaly, že kdyby nebylo pomoci zvenčí bylo by velice pravděpodobné, že by ve vztahu s agresorem nadále setrvaly. Nyní prožívají nové harmonické vztahy a domácí násilí je špatnou vzpomínkou.

Závěr

Domácí násilí patří mezi problémový jev, který se ve společnosti vyskytuje. Ačkoliv žijeme moderní době, tak tento fenomén nevymírá. Ve své diplomové práci jsem popsala domácí násilí jako takové, zaměřila jsem se na pomoc obětem domácího násilí, ale také na pomoc agresorům domácího násilí. Při psaní diplomové práce jsem zjistila, že pomoc agresorům domácího násilí, v jiných zemích je zcela běžná záležitost. Agresoři se dočkají pomoci ve Finsku, Německu, Americe a v dalších jiných zemích. V České republice se pomoci agresorům dostane zejména v Praze a severní Moravě. Domnívám se, že toto není nejšťastnější řešení. Myslím si, že se s agresory domácího násilí dá spolupracovat, a také si myslím, že se agresor dokáže změnit, naučí se ovládat vztek. Považuji práci s agresory domácího násilí za velice důležitou. Nelze se jen zaměřit na oběť domácího násilí, kdy se řeší to, aby s partnerem nebyla, řeší se její psychické problémy spojené s domácím násilím. Předpokládám, že se domácí násilí musí řešit jako partnerský problém. Neměl by se odstříhnout agresor domácího násilí, který se potrestá odnětím svobody, a dále se nebude pracovat s jeho vztekem, s jeho zvládáním agrese, nebude se hledat příčina, proč se takto zachoval. S největší pravděpodobností bude agresor, po propuštění z výkonu trestu, páchat domácí násilí znovu. Buď na stejné oběti, nebo si najde oběť novou. Domnívám se, že je velkou chybou, když se v zákoně nemyslí na agresory domácího násilí. Nelze léčit něco, jestliže se tomu nebudeme věnovat jako celku. Nelze pomoci tam, kde se zaměříme pouze na jednu část problému a jádro problému odstříhneme, potrestáme, a dále neřešíme. Myslím si, že by bylo dobré, aby v každém kraji existovala organizace, ať už v rámci intervenčního centra nebo samostatná, která by poskytovala pomoc agresorům domácího násilí. Věřím, že by se mohlo spousty rodin, vztahů a manželství zachovat, kdyby se pomoc nabízela obětem, ale i agresorům.

Při psaní diplomové práce jsem si uvědomila, jak je nedostatečná pomoc agresorům domácího násilí. Chtěla jsem znát názory sociálních pracovníků z intervenčního centra, kteří s oběťmi domácího násilí pracují dennodenně. Mým výzkumným cílem bylo zjistit, jak je realizována sociální práce s agresory domácího násilí v rámci Intervenčního centra v Karlovarském kraji. Ke zjištění tohoto cíle jsem vytvořila dílčí výzkumné otázky, které mi pomohly odpovědět na cíl. Původně jsem měla naplánované rozhovory, bohužel mi však pracovníci odmítli rozhovory poskytnout, jelikož byli časově vytížení. Domluvili jsme se tedy, že mi odpovědi na výzkumné otázky zašlou emailem. Zjistila jsem, že pracovníci intervenčního centra, také považují pomoc agresorům domácího násilí za velice

důležitou. Zatím tuto pomoc hodnotí za nedostatečnou. Pracovníci se shodli v tom, že minimálně v každém kraji by měla fungovat organizace na pomoc agresorům domácího násilí. Dále se odpovědi rozcházejí v tom, zda by pracovníci intervenčního centra chtěli s agresory pracovat či nikoliv. Dva sociální pracovníci by s agresory domácího násilí pracovat chtěli, také jejich odpovědi byly rozsáhlejší, nad tématem se zamysleli. Zbylí dva sociální pracovníci by s agresory domácího násilí pracovat nechtěli. Jejich výpovědi byly stručné, anebo mi na otázku odmítli odpovědět, z důvodu, že jí nerozumějí nebo, že s touto cílovou skupinou pracovat nechtějí, tak ani nebudou odpovídat.

Během psaní diplomové práce se mi ozvaly známé, že by mi chtěly poskytnout rozhovor, coby bývalé oběti domácího násilí. Tyto rozhovory jsem v plánu výzkumu neměla, avšak mi přišlo zajímavé poukázat na to, čeho všeho je agresor schopný. Rozhodla jsem se s ženami rozhovory uskutečnit a udělat z nich kazuistiky, které nastíní život oběti domácího násilí. Podařilo se mi tedy podtrhnout i životy obětí a poukázat na to, že by se mělo pomáhat i agresorům domácího násilí.

Teoretická část diplomové práce může přispět k poznání problematiky domácího násilí, může představit organizace a služby, které se domácím násilím zabývají. Praktická část poukazuje na příběhy žen, které žily s agresorem domácího násilí. Především však poukazuje na názory sociálních pracovníků intervenčního centra v Sokolově. Jaké mají oni mínění o pomoci agresorům domácího násilí a práci s nimi.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

1. BEDNÁŘOVÁ, Z. *Domácí násilí. Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, 2009. ISBN 978-80-254-5422-0.
2. BEDNÁŘOVÁ, Z., MACKOVÁ K., PROKEŠOVÁ H. *Studijní materiál o problematice domácího násilí pro pracovníce a pracovníky orgánů sociálně – právní ochrany dětí*. Praha: MPSV, 2006. 139 s.
3. ČÍRTKOVÁ, L- *Domácí násilí*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-7367-690-2
4. ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: domácí násilí, stalking, predikace násilí*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2207-8.
5. DANKOVÁ, K, PELC, V. *Právní pomoc obětem trestných činů*. Praha: CSSP, 2014.
6. HAŠKOVCOVÁ, H. *Manuálek o násilí*. Brno: Národní centrum ošetřovatelství a nelékařských zdravotnických oborů v Brně, 2004. ISBN 80-7013-397-X.
7. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0219-6
8. HERDOVÁ, T.. *Rodina, děti a domácí násilí. Příklady dobré praxe a nabídka pomoci rodině a dětem*. Praha: Portál, 2000, s. 321
9. HRUBÝ, J. *Proč pracovat s agresorem*. In. *Rodina, děti a domácí násilí. Příklady dobré praxe a nabídka pomoci rodině a dětem*. Praha: CSSP, 2014.
10. HUNT, M. *Dějiny psychologie*. Praha: Portál. 2000, s. 321
11. KOTKOVÁ, M. *Domácí násilí v kontextu rodiny a práce*. Brno: Spondea, 2014. 128 s. ISBN 978-80-260-7191-4
12. MARVÁNOVÁ–VARGOVÁ, B., POKORNÁ, D., TOUFAROVÁ, M. *Partnerské násilí*. 1.vyd. Praha: Linde, 2008. 159 s. ISBN 978-80-86131-76-4.
13. MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1362-4
14. POLÁCH, M. *Ženy jako oběti domácího násilí*. Brno: Pedagogická fakulta Masarykova Univerzita, 2009. Bakalářská práce.
15. PONĚŠICKÝ, J. *Agrese, násilí a psychologie moci: v životě i v procesu psychoterapie*. Praha: Triton, 2010. ISBN 978-80-7387-378-3.
16. SIMON, J. *Centrum sociálních služeb Praha – středisko Intervenční centrum – Program Viola*. In. *Rodina, děti a domácí násilí. Příklady dobré praxe a nabídka pomoci rodině a dětem*. Praha: CSSP, 2014.

17. ŠEVČÍK, D., ŠPATĚNKOVÁ, N., a kol. *Domácí násilí. Kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2.
18. ŠPATĚNKOVÁ, N. a kol. *Krizová intervence pro praxi*. Praha: Grada, 2004.
19. VÁGNEROVÁ, M. *Základy psychologie*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0841-3
20. VENGLÁŘOVÁ, M., ŠTĚPÁNÍK, P., MARKLOVÁ, L., KALVODA, H., ŠTERN, P., LIBÍČKOVÁ, J., CSUKÁK, M., KYSILKOVÁ, K. *Manuál práce s oběťmi trestných činů a domácího násilí*. Praha: Asociace občanských poraden, 2007
21. VOŇKOVÁ, J., HUŇKOVÁ, M. *Domácí násilí v českém právu z pohledu*. Praha: proFem, 2004. 194 s. ISBN 80-239-2106-1

Elektronické zdroje

- Avon proti domácímu násilí: O projektu. Vznik a cíle projektu. [on-line].[2016-02-17]. Dostupné z: <http://www.avonprotidomacimunasili.cz/o-projektu/vznik-a-cile-projektu/>
- Bílý kruh bezpečí. O nás. Projektová činnost. První pomoc osobám ohroženým postiženým domácím násilím. Srov. [on-line].[2016-02-17]. Dostupné z: <http://www.bilykruhbezpeci.cz/o-nas/projektova-cinnost/prvni-pomoc-osobam-ohrozenym-postizenym-domacim-nasilim/>
- Mlčení bolí: O projektu. [on-line].[2016-02-16]. Dostupné z: <http://www.mlceniboli.cz/o-projektu>
- Trestní řízení. Domácí násilí v trestním právu [on-line].[2016-02-23]. Dostupné z: <http://www.trestni-rizeni.com/dokumenty/domaci-nasili-v-trestnim-pravu>
- Charitaopava.cz: Metodika. *Kazuistiky*. [on-line].[2016-03-29]. Dostupné z: <http://www.charitaopava.cz/equal/metodika/cd/cz/text5c.htm>

Zákon

- Zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách
- Zákon č.141/1961 Sb., o trestním řízení soudním

Ostatní zdroje

- *Sbírka interních aktů řízení policejního prezidia České republiky*. Praha: PČR, 2008
- Chalupníková-Doležalová,E. *Intervenční centrum Sokolov. Domácí násilí: Možnosti intervenčního centra ve vztahu k agresorům*. (Osobní konzultace). Intervenční centrum Sokolov. 2016-04-06.

Seznam použitých příloh

Příloha číslo I: Dokumentace případu DN/Intervenční centrum

Resumé

Diplomová práce se zabývá problematikou domácího násilí. Tato práce je rozdělená do dvou částí. V teoretické části se zabývám jevem domácího násilí, jaké jsou formy domácího násilí a znaky domácího násilí. Dále se věnuji agresorům a obětem domácího násilí a práci s nimi. Věnuji se také intervenčnímu centru v Sokolově, na které jsem diplomovou práci zaměřila.

V praktické části jsem prostřednictvím rozhovorů zjišťovala, jak je realizována sociální práce s agresory domácího násilí v rámci Intervenčního centra v Karlovarském kraji. Dále jsem pomocí kazuistik nastínila životy bývalých obětí domácího násilí.

Summary

The diploma thesis deals with the issues of domestic violence. The thesis is divided into two crucial parts. The first, theoretical part of the thesis is concentrated on the phenomenon of domestic violence, its forms and characteristics. The characteristics of victims and aggressors of domestic violence are also mentioned, as well as the instructions on working with them. All the necessary information about the Intervention Centre in Sokolov, on which the thesis is focused, is mentioned, too.

The practical part of the thesis describes the ways of working with aggressors in the Intervention Centre in the region of Karlovy Vary. Furthermore, the real lives of former victims of domestic violence are outlined in two case studies at the end of the text.

DOKUMENTACE PŘÍPADU DN / INTERVENČNÍ CENTRUM

Spisová značka IC:

Název IC a adresa IC			
<i>Ize nahradit otiskem razítka</i>			
Pracovník IC (jméno, příjmení)			
Případ předán PČR: (e-mailem, faxem, poštou, osobně jinak / jak)	Datum	Hodina předání	Způsob předání
Došlo k vykazání NO	ano ☒	ne ☐	
Došlo k jinému opatření ? K jakému konkrétně?			
Datum a čas vykazání	Datum:	Čas:	
Lhůta 10denního vykazání vyprší	Datum:	Čas:	
Lhůta 48 hodin od doručení pro kontakt IC s ohroženou osobou vyprší	Datum:	Čas:	
První kontakt IC s ohroženou osobou se uskutečnil	Datum:	Čas:	
Opakované kontakty	Telefonicky ☒	Dopisem ☐	Osobně ☐
Kontakt ukončen dne	ano ☐	ne ☐	
Souhlas s uchováním osobních dat Ohrožená osoba byla před vyplněním tohoto formuláře poučena o tom, že údaje v něm obsažené mohou být dále poskytnuty pouze oprávněným osobám a organizacím ve smyslu § 11 a § 21 zákona č. 101/200 Sb. o ochraně osobních údajů. Poskytnutí údajů je dobrovolné a osoba ohrožená má právo přístupu k těmto osobním údajům. Ohrožená osoba nepožaduje písemnou smlouvu o poskytování sociální služby IC. Ohrožená osoba po poučení tento souhlas udělila: ano ☐ ne ☐ Ohrožená osoba žádá písemné vyhotovení smlouvy: ano ☐ ne ☐ Podpis ohrožené osoby : _____ Podpis pracovníka IC: _____ Datum: _____ Souhlas se sdělováním informací ze spisu Souhlasím s vydáváním informací ze spisu IC orgánům činným v trestním řízení a pro účely tohoto řízení ve věci domácího násilí. ano ☐ ne ☐ Podpis ohrožené osoby: _____			